

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... kor. 20.—

Félévre ... » 10.—

Negyedévre ... » 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VIII., Népszínház-utca 22. sz.

Telefonszám »József« 527.

Hirdetések

felvétele ugyanott.

— Budapest, június hó 15. —

Julius elsején kezdődik lapunknál az új félévi folyam. Tisztelettel kérjük olvasóinkat, hogy előfizetésüket még a nyári hűselő előtt megújítani sziveskedjenek. Fűrdőző és nyaraló közönségünknek a lapot pontosan mindenüvé utána küldjük, ahova rendelik. Kíváncsi, hogy a címet világosan, olvashatóan, az utolsó postai állomás megjelölésével írják meg nekünk, ugyancsak az eddigi címüket is. Akik utazva töltik a nyarat, azok hétről-hétre más és más helyre dirigáltathatják maguknak a lapot, föltéve természetesen, hogy idejekorán intézkednek.

Előfizetési feltételek: Egész évre 20 kor. Félévre 10 kor. Negyedévre 5 kor. Mutatványszámok ingyen.

Mai számunkhoz posta-blankettákat mellékelünk.

A HÉT kiadóhivatala,

VIII. ker., Népszínház-utca 22. szám.

Krónika.

Az angol lady.

— jun. 13.

Pest, vagy mint a régiek mondták, városunk, hat napon át idegen hölgyeket fog vendégként látni. Németeket, francziákat, angolokat, svédek, dánokat, amerikaiakat, talán japánokat is. A cél, ami őket idehozza, a női választói jog. Ennek az érdekében akarnak itt, Pesten, városunkban, világkongresszust tartani.

Nők is, vendégek is, — ez duplán kötelez a gyöngéd udvariasságra. Mély meghajlással fogadhatjuk csak — egyebet nem is tehetünk. — a suffragetteket és a hat napra, ameddig a kongresszus tart, emlékből ki kell tépni mindazt, amit a kongresszus vezérei, a választójog angol harcosnői immár hat esztendő, vagy talán még régebbi idő óta cselekszenek. Ugy fogadjuk őket, mintha nem is volnának suffragettek és ez a legtöbb, amit érdekükben tehetünk.

Elfeledjük a tüntetéseket, a ködöbálást, a lováról leszakított policemant, az éhség-sztrájkot, Lloyd George megverését, papok és képviselők megkergetését, ártatlan férfiemberök üldöztetését, védtelen férfiemberök inzultálását. Mindent, de mindent el akarunk felejteni.

És ha már elfelejtettünk mindent, ha sikerült mindent elfelejtenünk, mi marad akkor, mire gondoljunk, mire emlékezzünk akkor? A természet úgy rendezte be — sajnos — szegény emberi agyvelőnk, hogy az pillanatig sem maradhat képzetek, gondolatok, emlékek nélkül, és mi az, ami az angol hölgyekkel kapcsolatban agyvelőnk foglalkoztathatja, ha nem a londoni tumultusoknak emléke.

Az irodalom. Talán az? A bájos és felejthetetlen nőalakok, akiket az angol írók és különösen a nem is angliai, hanem az amerikai angol Poë rajzolt, ezek a felejthetetlenül gyengéd zamatu teremtetek, Dickens, Thackeray és Meredith agyvelejének halhatatlan gyermekei, — ezek pótolják számunkra azt, ami van és amibe beletörödni, oh jaj, sosem fogunk tudni. Igen, olvasni lehetne. Dickens prózáját, Byron és Shelley költeményeit, Edgar Allan Poë csodálatos novelláit és verseit kellene olvasnunk. Tova kellene siklani a betűk tengerén és szomjuhozó sivársággal teli agyvelőnk a legszőkébb, legfinomabb, leglégiésebb női alakokkal telhetne be. Finom, páratlan, egyetlen nőkké lehetnénk, olyanokkal, akik annyira nagyszerűk, amilyenek csak az ösmeretlen, a nem is létező nők lehetnek... De azután? ... Mert a legszebb könyv is véget ér és a legspirituálisabb hajlandóságu ember sem olvashat örökké. Okvetlenül eljő a perc, amikor gondolkozunk az olvasmány fölött és akkor fölvetődik a kegyetlen kérdés:

— De hát kinek is higgyünk tulajdonképpen? Shelley rímei is Angliában születtek és a suffragettek köhajigálásai is. És végre is Shelley és a többiek férfiak voltak, a suffragettek pedig nők. És arra a kérdésre, hogy milyen a nő, mégis csak inkább a nő felelhet az ő létezésével, mint a férfi az ő elképzelésével.

De ha ilyenek a mai angol hölgyek, milyenek lehetnek a Shelley és a Dickens korabeliek. Ez a második kérdés, amely most gondolkodásunk kapuján kopogtat. Mások voltak bizonyára, mint a maiak, az bizonyos. De viszont az akkori lady a mainak nagymama volt és egy-két nemzedék csak nem változtathat meg annyira egy racet, mint a minő különbség a körülbelül száz év előtti írók elképzelése és a mai nők élete között van.

Fájdalmas sejtésként érezzük: az angol nő mindig ilyen volt. Ilyen volt már Erzsébet királyné korában (főként Erzsébet királyné volt ilyen), és ilyen volt a legsugarasabb elképzelésű költők idejében is. A mai angol nőnek fanyar férfiasága, e fanyar férfiaságnak csirája már az elizabethianus Anglia (Old merry England) hölgyeiben is benne volt, és hogy benne volt, arra nemcsak Erzsébet királynénak élete és személye, hanem a Shakespeare költészete, Hamlet anyja, azután Goneril és főként a szonettek mögött lappangó keserűség a mi legfőbb bizonyítékunk. A téglavörös arcú, hűsevő, az árpának különböző módon készített levét ivó normannok és angolszászok leányai mindig ilyenek lehettek, mindig lehetett bennük valami a mai angol hölgyből.

És a költők? Megcsaltak minket ők? Nem! A költő sosem csal, és ha ők másnak, édesnek, légiesnek és elomlónak rajzolták az angol hölgyet, az csak azért volt, mert ők azt kívánták, azt szerették volna, hogy az angol hölgy ilyen legyen. Nem volt ilyen! Dickens, Shelley, Browning és Meredith úgy, olyannak írták le az angol nőt, amilyennek ők szerették volna, hogy legyen. Az ő nőalakjaik az ő lelküknek kivetődései és a csunya angol életnek édes ellentmondásai... Az angol költők sokat szenvedhettek.

Sokat szenvedhettek, mint minden költő. Mert az is bizonyosra vehető, hogy az egyéb angol férfitársadalom nagyon meg volt elégedve az ő hölgyeivel. Csálódott ember, idegen világba vágyódó nosztalgikus csak az angol költő volt, aki egyformán távol állott a londoni serfőzőktől és a szigorú és elszánt ladyktól. Az angol költészet más, mint az angol élet, de ez sem különleges angol átok. Nagyon tévedne például az, aki azt hinné, hogy az óvatos, ravasz, számító és józan parasztok hazájában, Dániában csupa Jacobsen él. A Niels Lhyne szerzője is csak szenvedő ellentét volt a tejtermelő parasztok és a héringhalászok józan és tiszta országában.

Az élet más, mint az írás. Ez jut eszünkbe a suf-fragette-kongresszus alkalmából, de ez eszünkbe juthat mindig, állandóan, a nap minden órájának minden percében, ha íróasztalunk fölött görnyedünk, ha rémes emberek között utazunk, ha eszünk, ha esküvőre vagyunk hivatalosak, ha pénzt olvasunk, ha vitatkozunk, ha ölelkezünk. Mindig és mindenkor csak ez juthat eszünkbe.

L. L.

Este a lagunán.

Veneziát a tenger eljegyezte,
S a tenger szerelmes csókja rajta ég.
Az asszonyos, lágy, csupacsipke város
Márványba vésett porladó falához
Kegyess a tenger örlő árja még.

Hinnéd, hogy trónol most is még a Doge,
Kalmárkodik Shylock, s alkot Tizián,
Mintha ma is királyi nő lenne,
A régi mámor ringatózik este,
A márványba vésett szép Venezián.

Pedig a tenger büszke asszonyából
Öreg kokott lett. Mindenkit szeret. —
Hol csipkévé vált sok régi drága márvány,
Millió plebejus jár a nagy Piazzán,
S nem Rómeó nézi az alkonyi eget.

A mulandóság nagy komédiája:]
Velenczében immár minden eladó,
A régi város minden üdve, kéje
Mindenkié, — s ez mindennek a vége,
S a lagunán ilyenkor sirni sirni jó.

(Venezia.)

Dutka Ákos.

Találka.

Írta: GÁBOR ANDOR.

Este hét óra felé hordár hozta a levelet. Ez volt benne:

»Édesem, még egyszer kérem, jöjjön el. Közünk már nincs helye sem szónak, sem vitának, sem vallomásnak. Maga tudja, hogy szeretem. Hogy maga szeret-e engem? Talán szeret. Nem mondta, hogy nem szeret, nem lökött el magától a szigeten, mikor megcsókoltam, mikor az ura elmaradt a sötétben, hogy valami sárga virágot szakítson. Mire várhatunk mi még? Várjuk meg, hogy hazajöjjön a férje? Hogy egyetlen forró szót is csak titokban válthassunk egymással mi, akik már annyit titkolóztunk. Maga nemcsak szép asszony, maga okos asszony is; tudja, hogy nem holdvilágszerellemmel szeretem. Tudja, hogy nekem nincsenek tisztességes szándékaim. Nem polgári tragédiát keresek. Nem akarom megölni a férjét, mert akkor becsuknának. Nem verekedhetem meg vele, mert a legjobb barátom és mert ma már nem halálosak a párbajok. Csak el akarom venni tőle az asszonyát, akinek ő hasznát nem veszi. Csókolni akarom, hogy örömem legyen. Maga sem akarhat hü maradni az urához. Ha akarna, tiszter lett volna alkalma megszegyeníteni engem, visszaverni, elpofozni maga mellől. Sohasem tette. Jöjjön hát el ma este, nincs könnyebb ennél. Csak azt kell mondania, hogy a feje fáj, sétál egy félórát a fák alatt. Jöjjön el. Kilencz óráig minden ajtó nyitva lesz, a kis kerté is, a házá is, a szobaké is. Az utczámon egy lélek sem jár olyankor. Jöjjön, várom.«

Az asszony összegyűrte és a kályhába hajította a levelet.

(Nyáron nem ég benne a tűz és hetekig nem égetik el a papírhulladékot.)

Aztán végignyújtózott a nagy divánon és elhatározta, hogy a levéllel nem törődik, a küldőjét megveti s majd legközelebb a szemébe vágja, hogy gazember.

Válóban semmisem jogosította fel azt a fiut erre az orczátlanságra.

»Megszegyeníteni? visszaverni? elpofozni magam mellől?«

(Ugy látszik, kívülről tudom, amit irt, érdekes, pedig nem törődöm vele.)

»Hogyan lehetne? Képtelenség; nem lehet minyárt botrányt csinálni. Sok tisztességtelen dolgot kell eltünni, éppen a tisztesség érdekében.«

»Hogyisne!«

»Fölforgatni az egész életet!? Tegyük föl, hogy ott a szigeten, mikor a fiu legutoljára megcsókolt, nem hallgatók, hanem elsikítom magamat? Mi? Hát mi lett volna. Az uram jön, kétségbeesik, ráüt a fiura a botjával. És csakugyan: párbaj, harag, pletyka, mindenféle számárság. Kényelmetlen dolgok, csupa zavar, amire nincs semmi szükség. Minek az? Ha már rosszul él az ember, éljen legalább békességben...«

»Mert, be kell vallani, nem élek jól. Hiszen van minden, ami kell és csend van és rend van, de mindez csak olyan, mint a kenyér. Jó, egyformán jó, hanem azért egy kis édesség is kellene az ember szájára...«

»Például nem volna rossz, ha valaki beleharapna a számba. Persze legjobb volna, ha az uram harapna bele. De nem olyan ember. Valószínűleg bolondságnak tartja, hogy harapjon, noha nem bolondság, és nem

szabad mindig józannak lenni, mert az undorító. Nem volna szabad mindig egyszerű és értelmes dolgokat beszélni, egyszerű és normális hangon. Néha valóban ostobaságokat kellene össze-vissza fecsegni, nevetni nagyokat, minden igaz ok nélkül, megkarmolni egymást, birkózni, lihegni, talán verekedni is, aztán egymásba marni és úgy elaludni...»

»Szörnyű, hogy milyen szabályosan veszem föl minden este a hálóköntösömet. Tépje le rólam egyszer és csókolja meg a hátamat is. Valóban megtehetné. Nem is uram, nem is férjem, hanem hitvesem, ahogy írva van, és csupa méltóság az életünk...»

Fölkelt az asszony, kikötötte a levelet a kályhából és a gyűröttségéből szépen viaszasímitotta levéllé, úgy feküdt vissza.

Nézte a diván támláján álló nippeteket. Mintha sohasem látta volna őket, csak most fedezte föl, hogy az egyik szoborcsoporthat faunt ábrázol, ahogy elkap egy lányt, nagyon erőszakosan és a nyaka csigáját csókolja.

»Igenis! Férfi és nő viszonya egymáshoz nem lehet méltóság. A méltóságot üzzék egymás közt a férfiak; ha kitalálták. A nő nem arra való, hogy mindig »kérlek-szépen« legyen a czime. Engem Emiliának hívnak, de az uram még sohasem szólított Emikének, még sohasem mondta: aranyos, édes, drága, gyönyörű! Mért nem mondja? Mondja! Mért nem akarja ilyen szavakkal megcsiklandozni a fületem? Mért nem akarja, hogy forró legyek? Harminczhat fok! Mindig csak harminczhat fok! Nem igaz, hogy a nő ne lehessen harminczkilencz is. Az még nem láz, csak szerelem. Igazi szerelem, jó-érzés, gyönyörűség, élvezet...»

»Nem kell kerülgetni ezt a szót, erről kell beszélnem magammal, erre kell gondolni, mert erre volna szükség, mert ez után ásitnak az idegeim. Elszáradok, ha nem tánczol keresztül az idegeimen valami tűz, amiről csak olvastam, csak másoktól hallottam és amit csak elképzelni próbálok. Ha most itt volna az uram, azt mondanám neki:

— Kapj el! Tépd a hajamat, dobj le a szőnyegre!«

»Nem igaz, hogy mondanám. Szégyelném magam egy olyan komoly uriemberrel szemben. És ha mondanám, akkor ezt felelné:

— Kérlek szépen, hogy gondold? Szerelmes jógnak képzelsz és magadat szobalánynak érzed? Nem ismerlek rád.«

»De én nem szólnék különben sem, mert ha szólni kell, az már nem az igazi. A férfinak magától kell hogy eszébe jusson az ilyesmi...»

Felugrott a divánról, bement a hálószobába és öltözni kezdett.

»Ezek, persze, csupa fantazmák, nappali álmok, amik eszébe jutnak az embernek, de soha meg nem valósulnak. És nem is kell szégyelni őket, hiszen nem hangosan mondom, amit gondolok, sőt nem is gondolom, csak rájár az eszem. Ennek nincs semmi konzekvenciája. Azt is elgondolhatnám, hogy megölök valakit, a nyakára teszem a kezemet és addig szorítom, amíg a lélekzete el nem vész egészen. És elképzelhetem a halálhörgését és az egész csak a fejben játszódik le. Nem vagyok gyilkos, sőt kegyetlen sem vagyok...»

»Éppugy nem csalom meg az uramat sem, ámbár érzem, hogy jó volna megcsalni. Ez a fiú, ezzel a levéllel, kicsit szemtelen, mert ha én ugyanis gondolkodom, »ahogy« gondolkodom, mit tudhatja ő, »hogy« gondolkodom; pedig a levelét úgy írja, mintha tudná. No hát nem tudja és rosszul tette, hogy irt, mert ezt azután már igazán nem vagyok hajlandó tudomásul venni...»

»Ilyen gyerekek mégsem írhatnak csak úgy akármi-

féle levelet uriasszonyoknak. Nekem bizonyosan nem, mert én úgy teszek, mintha nem kaptam volna meg ezt az írást, és egyszerűen kiutasítom a legközelebbi alkalommal, vagy megmutatom az uramnak, hadd végezzen ezzel a számmal. Igen.«

Fölvette a levelet a toalett-asztalkáról és apró darabokra tépte szét, aztán a nyitott ablakon át leszórta a darabkákat az utcára, miközben ezt gondolta:

»Ugy van, megmutatom az uramnak a levelet, ráeresztem az uramat erre a csirkefogóra. Majd meg-tanítja.«

Nagyon szép csipkés holmikat vett magára és halvány parfümöt locsolt a mellére. Ugy öltözött tovább.

»Megtudni ugyan semmit meg nem tudna az uram, mert Bécsből nem láthat ide és az, hogy este kiszaladok egy félórára levegőt szívní, igazán nem valami különös esemény. Ez már előfordult ikszszer és ma is előfordulhatna, mert ma is megtörténhetnék, hogy fáj a fejem. És akkor valóban ártatlanul mennék le egy félórára, és nem vinném magammal a szobalányt, mert nem szeretem, ha ilyenkor, mikor migrénem van, lóg utánam valaki. Hogy melyik utcán sétálok, az is mindegy. Még jobb, ha olyan utcán járok, amelyikben nem lát-nak, mert ha látna valaki, társaságbeli, meg is szólhat-nának.«

Elkészült a toalettjével, még egyszer belenézett a tükörbe.

»Nagyon jóizü lehetek, vagy lehetnék. Csak ne fájna a fejem. Mert fáj egy kicsit, megfájdult ebben a sok töprengésben. Hiszen ettől a fejfájástól még itthon lehetne maradni, de jobb, ha az ember kiszellőzteti magát. Gyerünk. Egy kicsit lemegyek.«

*

A szobalány köszönt.

— Kejit csokolom... Vacsorára haza tetszik jönni a nagyságos asszony?

— Haza, fiam, — mondta az asszony — egy kicsit lenézek az Andrássy-utra, fáj a fejem. Ha van valami felhozni való, jöjjön velem... Különben ne... Ugyis be van csukva már minden üzlet. Inkább terítsen addig.

És elment.

— Járkálok egyet, jobb étvágyam lesz.

Borzongott a háta, ludbőrös lett a teste, pedig meleg volt.

*

»Arra is mehetnék, de nincs semmi ok rá, hogy arra menjek.«

És elindult *abban* az irányban.

Erős jázminszag uszott a levegőben és ott, ahol nem keveredett az autók benzingőzével, nagyszerű volt ez az illat.

»Ezekben a kis utcákban határozottan jobb a levegő, jól tettem, hogy nem az Andrássy-utra mentem ki. Meg is nézhetem, hogy csakugyan annyira nyitva hagyta-e az ajtókat? Nem is valami nagy bátorság kell hozzá. Pesten nem lopják el az embert a lakásából.«

Már ott volt, a háznál, már benyitott a kerti ajtón. Be a kis kapun is. Csupa izgalom volt a teste, csupa élvezet. Ugy képzelte, hogyha most valaki a mutatóujja bütykével közelednék hozzá, ahogy az iskolában látta, hogyan közelednek elektromos gépekhez, szikrák ugrálnának a testéből, a gyönyörűség szikrái.

»Elkövetem? Csakugyan el fogom követni a bolondságot?«

†

(A kapu alatt állt a folyosón, félig sötétben, mert egy harisnyátlan gázláng égett csak valahol hátul.)

»Nem fogom elkövetni, csak játszom a lehetőséggel, csak megmutatom-magamnak, hogy milyen könnyen juthatnék hozzá. Á, ki van zárva. Innen azután már lábujjhegyen kell visszamenni, különben az a bolond meghallja, hogy itt vagyok és utánam ugrik.«

Benyitott az előszobába. Több ajtót már nem kellett kinyitni, mert a szobák egymásba nyíló ajtai tárva voltak. Csak végig kellett menni szép csendesen a szőnyegeken. A szobákban nem égett lámpa, csak az ablakokon át verődött fel annyi fény, amennyi a kerten keresztül az utcái lámpák világából ide eljuthatott. De a harmadik szoba ki volt világítva.

Oda nem szabad menni, oda kell menni.

Már annyira tüzelt, már annyira szétömlött rajta a gyönyör, hogy nem is kellett volna beljebb mennie. Már megcsalta az urát, már esztelenül uszott a gyönyörűség vizén, ki akart pattanni száján a bőr és a ruha mintha le akart volna szakadni a testéről.

— Ó... itt vagyok... bolondság... visszamegyek... — így verődtek a fejében ide-oda mállott gondolatörmelékek. Szeretett volna nem továbbmenni. Szerette volna, ha innen már úgy cipelik odébb. De nem jött senki, csend volt, és az asszony előreszedült az utolsó ajtóig.

*

A fiu aludt. A széles ottománon, arczzal kifelé.

*

Az asszony a sarokba huzódott, egy kicsi fotelbe ült. Roppant csendesen. Nem is lélekzett, talán a szíve sem vert. Ismét folyékonyan gondolkodott:

»Alszik, de már nem mehetek vissza, nem alhatik nagyon mélyen; ha megmozdulnék, fölébredne. Ez kétségtelen, ez kétségtelen.«

Leejtette a ridiküljét. Bár szőnyegre esett: zörrent, mert erszény volt benne, és az erszényben ezüstpénzek.

A fiu nem ébredt fel.

»Hurra! megmenekültem. El lehet menni, igenis el lehetne. Ha ez a láрма nem ébresztette föl, akkor én most óvatosan eljuthatok a szomszéd szobáig és onnan már könnyű egészen megszöknöm. Milyen vakmerőség volt! Honnan vettem ezt a vakmerőséget? Idáig jöttem és egyetlenegyszer meg nem fordultam. Ugy jöttem, mintha régen járnék ide, mintha minden nap megcsaltam volna az uramat. Nem félek? Mért nem félek? És mért nem bánom, hogy idejöttem? Ha nem akartam, mért jöttem mégis? Vagy akartam volna? Mindig csak ezt akartam, de nem tudtam, hogy ezt akarom? Nem ismertem magamat? Ma lettem más, mint amilyen vagyok?«

»De szerencsém van, a véletlen segített rajtam és nincs semmi baj. A ridikül zörgött, nem ébredt föl, most már nem is ébred föl, hacsak én kívülről meg nem zörgetem az ablakot, majd. Akkor azonban már tul leszek a veszélyen, mert akkor, ha megzörgetem az ablakot és szaladok a kertajtóig, már nem is láthat meg, amikor fölébred. Aztán, ha jelentkezik, kikergetem a házamból. Az. Egész egyszerűen kikergetem és nem fogja tudni, milyen kevés választotta el a másik végétől.«

»Mert így most megtörtént és mégsem történt meg. Itt voltam, átéreztem minden izgalmat: az utcán való reszkető sietését, az idegen lakásba való besuhanását, a szeretőm szobájába való belopakodását. És úgy megyek el mégis, ahogy jöttem, senki nem mondhat

rólam valamit, még szemrehányással sem fartoanom magamnak.«

Lehajolt a ridikülért, úgy hogy a szék megcsikorult, vagy úgy hajolt le a ridikülért, hogy a szék megcsikorduljon.

»Mély álma van. Rettenetes volt... édes, édes volt! És én olyan szomjas vagyok, hogy a nyelvem leragad. Itt bizony nincs víz és mégsem sétálhatok föl-alá, hogy megkeressem. De majd otthon ihatom egy pohárral egészen hideg citromos vizet. Otthon!«

Nézte a fiut, aki aludt. Komoly, szelid arczzal.

»Pá. Itt voltam magánál, fiacskám, látja, itt voltam. Égtem, örjögtem, elolvadtam. Itt is hagyom a félkeztyűmet, hogy magam is elhiggyem majd, hogy itt voltam. Mert hihetetlen lesz. Hiszen én most hazamegyek az uramhoz, békébe, fáradságba, egyformaságba, unalomba. Tisztességbe... Förtelenbe...«

»Pá. Nálad voltam, csillagom, szerelmem, szeretőm. De elmegyek, mintha semmise történt volna...«

És fölkelt a székről és lábujjhegyen indult el.

»Haza! Szépen haza...«

És odaért az ottomán elé, térdre rogyant és megkapta két kézzel a fiu fejét és a szájával, fuldokolva, tépte, csókolta a száját és a fülébe dadogott:

— Nem alszol? Ugy-e nem alszol, édesem?

Toll és tör.

— jun. 13.

TISZA ISTVÁN. Pár esztendő előtt, amikor a koalíciós hétvezérek »huj-huj« koncertje elől a bihari Ördög-szigetre menekült, azt hitték, amolyan bihari-remetemódra él tovább, viv, lovagol, vadkant hajt az erdőben és ha nagyon megrázza a mellét a honvágy a közügyek iránt, majd fölteszi az okulárját, fölébe a monoklit, és a geszti kisbíró zárszámadásait revideálja. De aztán jött az üzenet, mint hajdanta Moszkva felől: a sereg elveszett, de a császár egészséges, és most, alig tiz esztendő után, a diadalmas grand armée élén, éljenzés, tapsos triumfus közt vonul vissza a miniszterelnöki székbe. Igaz: sajátmagán, multba-jövőbe beakaszkodó egyéniségén kívül valahol másutt is kell keresni a sikere titkát. Az ellenségeiben. Mert minden generális annyit ér, amilyen keveset — az ellenségei. Az ellenségei, akik, mint a hisztérikus szeretők, gyűlölik, utálják, nem beszélnek róla, de mégis csak rágondolnak és — mint most — dühöngenek, amikor egy fia-szót se mondanak róluk. Mert Tisza a programmbeszédében, ami mögött ezuttal nem hallottuk a szuronyok és fenyegetések zörgését, egy szót se szólt róluk, a Hához beszélt, az országhoz, amely visszafajtott lélekzettel asszisztált a történelemnek, és tul volt már azon, hogy az ellenzéki padok ürmértékével mérje föl Tiszát.

MÁR VAN HÉT VEZÉR, tehát bizonyos, hogy meglesz a fuzió. Mulatságos is lenne, ha a vezérek hoppon maradnának s a marsalli bothoz nem kapnának hadsereget. Meglesz a fuzió, mert a hét vezér azért vezér, hogy intéjükre a földből bujjék elő a hadsereg. A varázsszót már megtalálták a csodaszerzéshez: kormányképes ellenzé-

ket akarnak s ugyan ki nem mámorosodik meg a gondolattól, hogy ő kormányképes. A kormányképességért mindenre képesek. Ez az eszme lelkesítette őket, ez vitte a legkiméletlenebb harcokba s ezért hozzák meg most azt az áldozatot, hogy lemondanak programjukról s csak egy közös eszmében egyesülnek: a kormányképeség szívérványos, káprázatos eszméjében. Most már nem negyvennyolczasok, nem hatvanhetesek, nem néppártiak és nem demokraták. Csak kormányképesek. Vázsonyi Vilmos nem haragszik Rakovszky Istvánra, sőt ma nagyon boldog, hogy a demokraták 12 évvel ezelőtt nem hozták tálcán elébe Rakovszky István fejét, amint azt testőreitől követelte. Mi lett volna a demokrata-vezér boldogságából, ha a hét vezérek társasága nem komplett, mi lett volna gyönyörűségéből, ha 12 évvel ezelőtt egy leütött fej örökre elidegeníti őt a néppárttól. Éljen a kormányképeség! — kiáltják a kispolgárok, s boldogok, hogy vezérüket előkelő arisztokrata-társaságban látják. Mert borzasztó az idők járása. A kisember ma mind boldog s csak az arisztokraták vannak szörnyű nyomorúságban. És érthető, ha Vázsonyi Vilmos már nem a kisemberek, hanem az arisztokraták megváltója szeretne lenni.

GERŐ SZÁZADOS UR, a vagdalkozó parancsnok, nem a mi zsánerünk. Minket is bántott heveskedése, mi is találtunk kifogásolni valót túlfűtött temperamentumában, minthogy azonban Gerő urral együtt a lovagias afféreket se szeretjük, nem támadtunk doronggal a százados ur ellen. Aki nem párbajozik, ne gorombáskodjék. Ez a mi elvünk s őszintén sajnáljuk, hogy ez az elv nem udvarképes a demokraták társaságában. Mert lám, a demokraták vezére jól kigorombáskodta magát Gerő századossal szemben, s mikor elégtételt kértek tőle, irt egy hosszú akadémiái értekezést a demokratizmusról. Nem szívesen, de azért mégis beösmérjük, hogy Vázsonyi ur az ország legokosabb és legleleményesebb embere: amikor elégtételt kérnek tőle, rögtön eszébe jut, hogy ő demokrata.

A PÉNZ, AZ KOMOLY DOLOG, nagyon komoly dolog, és a politika, ha jól csinálják, csak a pénz segéd-diszciplínája. A legnagyobb politikai koncepció azé a francia királyé volt, aki azt akarta, hogy legalább egy tyúk jöjjön minden alattvaló lábasaiban és a jó politika azóta is csak a tyukra valóra, a több-tyukra valóra, a több-pénzre gondol. Ez az, amit a koalíciós daliás kor obszitosai, a vasvillás kurucok nem értettek meg, nem értették meg a más zsebének, az ország zsebének a politikáját, amit most a Ház jóakarataiból a saját bőrükön, a saját zsebükhöz kell megtanulniok. Itt már komoly lett a heccz és akik nem kaptak idejében a fejükhöz, most a zsebükhöz fognak kapni és a zsebüik előreláthatólag okosabb tanácsadó lesz, mint a fejük. És a zsebüknek azt se mondhatják: »köszönöm, de tanácscsal el vagyok látva.«

Nem okos dolog mindenben, amit az ember lát, szimbólumot találni. Ilyeténképpen az élet nagyon is tele lesz borzalommal.

*

Az öröm a természet bizonyágtétele, helyeslésének jele. Ha az ember boldog, akkor mindig jó is, de ha jó; nem mindig boldog.

*

Semmi sem olyan veszedelmes, mint nagyon is modernnek lenni. Az ember olyan hirtelen ódivatú lehet.

Krónika II.

Szkeptikusok vagyunk.

— jun. 13.

Édes sógor uram, akit elmésebb kollégáim annyiszor neveztek már nagyhercegnőnek, exhercegnőnek s főleg királynőnek, császárnőnek, — nem említve a múlt évtizedekben is már kifakult, istennőmet — legyen szíves édes sógor uram, komám uram, mondja meg nekem, meg van kee bolondulva, hogy olyan nyugodtan járkál mostanában a lakásáról a boltjába, onnan vissza, vagy a korzóra, vagy a »Hetven menyasszonyhoz« címzett budai kis lebuja, — mostanában, amikor oly veszedelmek tornyosultak Ajrópa feje fölé? ... Meg van kee bolondulva? (Ördög vigye az »asszonyom«-at, akármilyen franczijasán is hangzik, amikor a sógor urammal oly jól kigorombáskodhatja magát az ember!)

Mondja komám uram, nem tudja kee, hogy mi történik mostanában odalenn a Balkánon? Égszakadás, földindulás és egyéb tájfunok ... Pasics itt, Gesov ott ... Czaribród ... ultimátum, háboru és a többi?

Bezzeg lelte a hideg keét még egy háromnegyed esztendővel ezelőtt, amikor jött az első hír arról, hogy a balkán szövetség ráparancsolt a török birodalomra! Vérbenforgó szemekkel olvasta a lapok tudósításait, majd rohant a börzére, hogy tulajdogasson papírjain és vásárolja a zabot, akárcsak lunchre hívta volna meg összes ismerőseit, vagy zabkurás garden party-t kívánt volna rendezni. Rázta keet akkor a fityfiringós, ugye asszonyom, azaz bocsánat, sógor komám, és sietett a kávéházba, hogy izgatott hangú csevegéseket folytasson istenitéletidőről, Szodomáról és Gomoráról, pót-tartalékról, népfelkelésről és hősi halálról, harcok trombitájáról, amelynél zajosabb hangot még csak önön becses plombázott fogainak vaczogása adott.

Ó hercegem! te már nem félsz? Kee már nem félsz? A fityfiringós álljon kegyedbe, kegyed már nem félsz? Már nem szalad a börzére, hogy menteni, ami még megmenthető és legalább a zabon regresszálni, ami közutin elveszett; a vér nem futja be jegesen az arcát arra a gondolatra, hogy ádáz csatákon embertársak vére fogja megáztatni a füvet és mozgósítás esetén saját kegyed is Boszniában fogja befejezni még hátralévő napjait?

Érdekes ez nagyon, ó bűbajos sógor uram! Megölik Mahmud Sefket nagyvezért és Konstantinápoly lángbaborulással fenyeget; de amikor ön ezt elolvassa a lapokban, arcának egyetlen izma sem mozdul; ellenkezőleg, hüvös fogai közé dugdossa a fogpiszkálót és mikéntha daruszörű paripáját adatta volna el a szegedi alispán, valami olyasfélét rebeg, hogy Mohácsnál több is veszett.

A czár sajátkezű levelet ír, könyörögve a harcba készülőknek, hogy jaj az Istenért, ne izéljenek már; a czár ezt teszi; ön ellenben, szép szőke komám uram, a szkepszis mosolyával ránt egyet a vállán és egyet fordít az ujság lapján, hogy a színházak műsorát olvassa el,

mely önt jobban érdekli. Hiszen tudom én, hogy mért nem rohan lóhalálában a bőrzére, hogy eladja a rima-murányit és zabot vegyen a helyébe. Azért, kedvesem, mert keenek és egész pereputtyának egy árva, megveszekedett papírdarabja sincs a Wertheim-kasszájában és zabot épp csak annyit tudna venni, amennyivel szépen visszavonulhatna Kukutyin városába hegyezés céljából. Azt is tudom, mért nem fél attól hogy betrombitálják keet Szerajevóba, vagy Przemislbe; mert a mult beléoltotta keebe a tapasztalatot, hogy nincs a világon annyi ördög, amennyit a mi diplomáciánk a falra tudna festeni, a nélkül hogy csak egyszer is jól eltalálná.

Egyet azonban legjobban tudok megérteni, édesem, komámédesem, sógorédesem, nagyherczegem, bübajos urambátyám. Hogy van az, hogy kee már per absolutum nem törődik azzal, hogy odalent újra ölni, gyilkolni, mészárolni fogják egymást az emberek, ezrek és tizezrek fognak elhullni a véráztatta mezőn, százezrek pusztulnak el újból sebekben, kolerában és nyomorúságban?

Egyszerű a dolog. Aki már életében egyszer vért kóstolt, az többé nem ijed meg tőle. Igen, kedvesem, ön egy hidegvérű vérszopó, egy flegma, egy sokat tapasztalt, aki száz csatákat végigcsatázott már... a képzeletében. Kee ott volt Drinápolynál, Csataaldsánál, Szkutarinál és a többi ütközetnél — képzeletben. Puha ágyában olvasgatta, hogyan hullnak el mellőle a bombasujtott bajtársak, miképpen tépték el szomszédjai törzséről a fejet a kartácsszilánkok, milyen módon lehelték ki kolerás lelküket a szegény katonák.

Akkor még mindennek rettenetek közvetlen hatása alatt állott, komám uram! Most!... »nagyobb viharokat láttunk már« kiáltással dobja félre unott kezével a lapokat; — ön egy szkeptikus, egy apatikus, egy fölényes, aki gunyos mosolylyal tér napirendre minden újabb csapás fölött, mely szegény Európát éri. Igenis, herczegnőm, asszonyom, kendem, komám, néném, bátyám, *or what you will*.

Maitre Jacques.

Nyáresti táj.

Már este van, szép juniusi este,
Az országuton pár földmíves járkál,
A város végén alszanak a földek.
Nincs szebb a nyárnál,
A hold feljön, ballagva lépked följebb
S a néma fákra zöld függőnyt ereszt le.

A szél beszél, a levelek csevegnek,
A tölgyek poros katonái állnak,
A gyorsvonat most fut be Szabadkáról.
Itt, ott sétálnak
S mig a sorompó előttük kitárul,
Sorokba állnak, beszélnek, nevetnek.

Mily szép ez itt: ez ismeretlen térség,
Pislogó lámpák, zöld fák, sinek, töltés,
A lármás város messzi háztetői.
Szent időtöltés:
Az ember ide maga elől jő ki,
Mikor elüzi s kergeti a kétség.

... Talán most itt... Ha itten lehevernék,
A nyári égbolt ragyogna felettem
És porba hullna testem büszke tornya,
S a kit szerettem,
Emlékét majd a bánat idehordja,
Mint messzi földről futó szél a pernyét.

Ez az enyém: fakó aranyra festve
Nyáresti táj, mit ősz még nem hervaszt el,
Ringo gyümölcsök, dus termés a fákon
(Lágyszínű pasztell),
S egy női név, mely úgy hull le a számon,
Mint nyári hőben az édes cseresnye.

Ambrus Balázs.

Ronda tanár ur.

(Regény.)

(7)

Irta: HEINRICH MANN.

— Alig volt még a lelkem tizenhat éveske, már akkor is eljárt a panoptikumba, meg az artisták közé, hiába, művészvér... Na aztán akadt egy öreg ur, aki taníttatni akarta. Hát ezt már tudjuk, mit jelent. Mikor aztán Rózácska bajba jutott, szaladt ám hozzám és bömbölt a nyakamon. Mondtam neki persze: no most aztán nem eresztjük az öreget, te még csak két és fél hét múlva töltöd be a tizenhatodik évedet, a vén zsvány fizetni fog mint a köles. Csakhogy Róza nem akarta. Hallott már ilyesmit? Sajnálta az öreget. Nem lehetett rávenni, hogy pénzt kérjen tőle. Hanem újra elment hozzá, a maga jószántából; ebből láthatja, hogy micsoda leány. Egyszer mutatta nekem az öreg urat az utcán, na hát: hálni járt belé a lélek. A kis körme hegyéig se érhetne fel magának, higgye el, tanár ur!

Két ujjával egyenesen Ronda arcába bökött. Mivel pedig úgy látta, hogy a tanár ur még nincs eléggé felizgatva, ismételte a mondottakat:

— A kis körme hegyéig se, én mondom önnek! És különben is undok fráter volt. Nemsokára meghalt és találja el, mit testált Rózára? A fényképét egy diszkrétén elzárt tokban. Na, kint voltunk a vízből! Már egy zsenerózus ur, aki még csak nem is szegény, aztán a lányt is szereti, az nem viselkedhet ilyen piszkosan.

— Természetesen, ámbátor — Ronda szerette volna valahogy másra terelni a beszédet — ez nekem egészen mindegy, — nemde ugyebár, — azonban...

Zavart mosolya dühösnek látszott.

— ... belátja, hogy fiatal fiuknak, akikből egyrészt a szellemi képességek, másrészt a kedély frissesége nem vészett ki teljesen, — hogy úgy mondjam...

Az asszony élénken vágott Ronda szavába.

— Annyi baj legyen! A fiukkal már ugyanis torkig van Róza, elhiheti, ha én mondom!

Erősen megrázta Ronda vállát, hogy testileg is éreztesse vele az igazságot. Azután letottyant az asztalról és így szólt:

— Hogy elpletykáltam az időt. De most már aztán ideje, hogy a dolgom után lássak. Tisztelt tanár ur, legközelebbi alkalommal megint szívesen állok rendelkezésére.

Otthagytá Rondát, letelepedett a toalett-tükör elé és bedörzsölte zsirral az egész képét.

— Ne nézzen ide.

Ronda engedelmesen félrenézett. Hallotta, hogy a zongorán valaki megüt néhány billentyűt. A terem tompán morajlott, mintha félig lenne emberekkel.

— A maga diákjai — vetette oda az asszony, valami tárgyat szorongatva a fogai között — ugyis hiába dugják ide a pofájukat.

Ronda önkéntelenül az ablak felé tekintett. A vörös függöny mögött csakugyan fejek árnyéka imbolygott...

A teremből hosszan elnyújtott »hohohohó« kiáltás hallatszott be. Frölich Róza lépte át a küszöböt. A művésznő nyomában Kiepert, az artista széles termete zárta el a kijárást. Mikor mindketten bent voltak az öltözőben, Kiepert odaordította Rondának:

— Nagyon hizelgő ránc nézve, tanár ur, hogy ön ismét megjelent!

Frölich kisasszony ezt mondta:

— Csakugyan eljött! Na hál' Istennek.

— Talán csodálkozik? — dadogta Ronda.

— Eszemágába sincs — felelte a művésznő. — Segitsen inkább kibujni a kabátomból.

— Hogy látogatásom oly gyors egymásutánban következett be... — folytatta Ronda a megkezdett beszédet.

— No bizony mehetnék Kukutyinba zabot hegyezni, ha a gavalléraitam nem tudnám visszacsalogatni.

Karjait fülesfazék módjára feltartotta és nagy, vöröstollas kalapjából egyre-másra szedegette ki a kalaptüket, közben hunczutul nevetett felfelé Rondára.

— Hiszen — szükölt Ronda — ön maga mondotta, hogy leghelyesebb, ha újból eljövök.

— Na hát — tört ki Róza kisasszonyból, fogta vörös kalapját és mint egy tüzes kereket többször megforgatta a levegőben — ilyen jót még nem nevettem!... Maga azt hiszi, öregem, hogy én csak úgy könnyelműen elszalasztom az urakat? Szépen!

Amíg beszélt, kezét csipejére biggyesztette és úgy hajlongott belé Ronda képibe.

Ronda megrémült, mint a gyerek, aki azt látja, hogy fönna a színpadon a tündér hamis haja a földre pottyan.

Frölich kisasszony rögtön észrevette a hatást és sietve hátrált. Néhányat sóhajtott, fejét oldalt hajtotta és ezt mondta:

— Azért ne értsen félre, én nem úgy gondoltam. Nagyon téved, ha azt hiszi. Éppen ellenkezőleg, mindig mondtam Gusztinak: Mégis csak doktor és mégis csak tanár; és én egy szegény tudatlan fiatal lány vagyok, mit adhatok én neki... Mondja, Kiepertné, nem igaz, hogy ezt mondtam magának?

A kövér asszonyság erősítette, hogy úgy van.

— De Guszt! — mondta Frölich kisasszony és ártatlanul vonogatta hozzá a vállát — mindig mondta, hogy ön el fog jönni... És csakugyan eljött!

Az artista a sarokból, ahol átöltözött, illetlen hangokat eregetett kifelé. A felesége jelekkel próbálta elhallgattatni.

— Különben is ki tudja, — folytatta Róza kisasszony — hogy ön az én kedvemért jön-e... Hiszen

még a kabátomat se akarja lesegíteni... Hátha csak azok miatt a vaczak kölykök miatt jön, akiket nyársra akar huzni?

Ronda elvörösödve, segítségért kapkodva felelt a vádra:

— Elsősorban — hiszen ez csak természetes — nemde ugyebár — tulajdonképpen...

Róza fájdalmasan ingatta a fejét.

A kövér nő felállt a toalett-asztal mellől, hogy közelebbről avatkozhasson a beszélgetésbe. Kivágott piros bluzt vett magára. Ki volt készítve. A képe ugyanugy fénylett, mint tegnap.

— Hát miért nem segíti le önagysága kabátját — szólt oda Rondának. — Na maga is tudja, mi illik.

Ronda ránczigálni kezdte a művésznő kabátjának az egyik ujját, a kabát nem jött le, ellenben Róza kisasszony a ránczigálás közben hirtelen Ronda karjaiba tántorgott; a tanár ur rémülten hagyta abba a segítsé.

— Így huzza — oktatta Rondát a kövér nő. Férje, az artista, közben nesztelenül előlépett. Már trikóban volt, köröskörül a csipején a kövérségtől huskolbász tekergőzött, mint valami kigyó, nyakán pedig egy szőrös szemölcs díszlett. Egy egészen kis darab újságpapírt tartott Ronda szeme elé.

— Olvassa csak ezt, tanár ur, ez ugyancsak megmondja annak a piszok bandának.

Ronda azonnal magára öltötte fontoskodó arckifejezését, melylyel minden nyomtatott betűt fogadott. Rájött, hogy a helybeli szociáldemokrata párt lapjából való a papír.

— Lássuk csak, — mondta — hogy mit tudnak ezek.

— Épp a tanárok fizetéséről írnak — mondta az artista. — Hát nem tegnap emlegettem?

— Ugyan hagy! — szólt a felesége és kivette Ronda kezéből az újságot. — Fizetése van neki elég, valami másra volna inkább szüksége. Ez nem a te dolgod, eredj inkább ki azokhoz a marhákhoz.

A teremben tulröfögték, tulordították és tulfütyülték a zongora bömbölését. Kiepert engedelmeskedett. Hirtelen magára öltötte az öntelt arckifejezést, melylyel már tegnap is csodálatba ejtette Rondát és kibégett a terembe, mely lármásan fogadta magába.

— Ez elkoródott — mondta a kövér hölgy. — Jöjjön, tanár ur, segítsük gyorsan Rózára a ruhákat, míg vissza nem jön.

— De szabad neki is segíteni? — kérdezte Frölich kisasszony.

— Nem újság az neki, hogyan vetkőznek, vagy öltöznek a nők. Ki tudja, hátha még hasznát veheti egyszer az életben.

— Hát ha úgy tetszik — mondta Frölich kisasszony és leböcsátotta a szoknyáját. A fűzője már nyitva volt és Ronda bizonyos rémülettel vette észre, hogy a ruha alatt mindenhol fekete és fénylik. De még rettenetesebb volt számára az a felfedezés, hogy a művésznőn nincs alsószoknya, csak egy bő, fekete bugyogó. Róza önagysága nem igen látszott ezzel törődni, egész szelid képet vágott hozzá. Ronda azonban úgy érezte, mintha először bizsergetnének meg ismeretlen misztériumok és fontos dolgok tűnnének fel, a felszín alól, a jó polgári felszín alól, s ekkor látta, hogy az élet tele van rendőri kihágásokkal. És Ronda félelemmel teli büszkeséget érzett.

Odakünn Kiepertnek óriási sikere volt és belekezdett valami új számba.

— Most mégis talán el kellene fordulnia, — vélte Róza kisasszony — most mindent ledobok magamról.

— Ugyan, kis csacsi, hiszen a tanár ur okos és komoly férfi; mit árthat az neki.

Csakhogy Ronda mégis megfordult. Feszülten fülelt a ruhák suhogására. Amint ott állt a sarokban, a kövér hölgy hamarosan a markába nyomott valamit.

— Itt van, fogja.

Ronda elvette, anélkül hogy tudná, micsoda.

Valami feketeség volt, egész kicsire össze lehetett gyűrni és roppantul meleg volt. Olyan meleg, mint valami állat. Egyszerre csak hirtelenül kicsuszott Ronda kezei közül, mert felfedezte, miért oly meleg; a szín-művész nő fekete bugyogója volt!

Közben Ronda feldszedte a földről a furcsa jószágot és ijedtében csöndesen meglapult a sarokban.

Gusztli és a művész nő munka közben sietve néhány szinpadi szakkifejezést váltottak egymással. Kiepert elkészült a számával.

— Most ki kell mennem, — mondta a kövér nő — segítsen maga Rózának az öltözködésben.

És mivel Ronda nem mozdult, folytatta:

— Megsiketült?

Ronda felriadt. »Elaludt«, mint a diákjai szokták, ha hosszu nyulik valamelyik óra. Azután türelmesen megfogta a füzősinórokat. Frölich kisasszony a vállán keresztül mosolygott fel rá.

— Mért fordított hátat egész idő alatt? Hiszen már régen fel vagyok öltözve.

Narancsszinű alszoknyában állott Ronda előtt.

— Különben is — folytatta azután — csak Gusztli miatt mondtam az elfordulást. Engem nem bánt, amugy is szeretném tudni, hogy tetszik magának a termetem?

Ronda egy árva kukkot sem felelt és Róza kisasszony türelmetlenül fordította el tőle a fejét.

— Jól huzza össze! ... De ügyetlen. Adja csak ide, sokat kell még magának tanulni.

A művész nő maga füzte össze magát. És mert látta, hogy Ronda tétlen kezét még mindig esetlenül kinyújtva tartja maga elé, így szólt:

— Hát sehogy sem tetszem magának?

— Oh hogyne, természetesen — dadogta Ronda megrettenve. Azután végül nagynehezen kinyögte, hogy a fekete öltözetben — a feketében — még csinosabbnak találta.

— Kis malacz — mondta neki Frölich Róza szín-művész nő.

A füzőkérdés rendbejött... Gusztlnak is óriási sikere volt a férjével egyetemben.

— Most azonban én jövök — mondta Frölich Róza kisasszony. — Csak a képet kell még kicsit rendbehozni.

A tükör elé ült, lázasan babrált egy csomó tégely, üveg és festékrudacska között. Ronda egyebet nem látott, csak vékony karjait, amint folytonosan a levegőt szántották és elhomályosult szemei előtt valami kódós játék keringett. Rózsaszínű, halványsárga vonalak keletkeztek, váltakoztak, és mindegyiket, mielőtt eltűnt volna, máris másik váltotta fel. Rondának ismeretlen tárgyakat kellett az asztalról elhoznia. A művész nőnek szédületes munkája közben még arra is maradt ideje, hogy lábával dobbantson, ha Ronda nem azt vette fel az asztalról, amire szükség volt, és tekintetével megcsiklandozta Rondát, ha a kért tárgyat hozta. Bizonyos, hogy a kisasszony szemei egyre jobban tüzeltek. Végül Ronda világosan látta, hogy mindezt csak a tégelyek művelik, melyeket ő nyújtogatott át neki és melyekkel a nő bedörzsölte a szeme alját. Azok a piros pettyek okozták mindezt a szeme szögletében, a szemöldök fölött azok a vörös vonalak és az a fekete zsir, amit szempillájára dörzsölt.

— Na még csak a szájam festem ki — mondta Róza.

És egyszerre csak Ronda maga előtt látta Frölich kisasszony tegnapi színes arcát. Az igazi, a tulajdonképpen Frölich Róza csak most jelent meg előtte. Ronda látta, hogyan alakult ki, és csak most jött rá a nyitjára. Bepillantatható egy percre abba a boszorkánykonyhába, ahol a szépséget, a vidámságot és a lelket készítik. Csalódottnak és beavatottnak érezte magát. Ezeket gondolta gyors egymásutánban:

— Ennyi az egész?

És azután:

— Óriási!

A szíve hangosan dobogott. Közben pedig a művész nő egy ronggyal törülgette le a kezéről a színes zsirt, ami Ronda szívét megdobogtatta.

Azután Róza feltette a tegnapi elgörbült diadémot a fejére... A teremben tombolni kezdett a nép. A művész nő vonogatta a vállát és szemöldökeit morczolva, megkérdezte Rondát:

— Tetszik magának itt?

Ronda egy betűt se hallott.

— Na most mindjárt csudát lát. Tudniillik ma valami rémitő bánatos nótát danolok, annak a tiszteletere huzok hosszú szoknyát is magamra... Adja csak ide azt a zöldet!

Ronda előbb jobbra és balra lendült a ruhák között, úgy hogy a kabátja szárnyai csak úgy röpdöstek. Végre is meglelte a kért zöld vaczakot és egy szempillantás alatt máris ott állott előtte Róza egybeszabott, elomló tündérruhában, csak az ölen és a czombján huzódott körül egy rózsafüzér... Felnézett Rondára, Ronda egy szót se szólt; de a lány meg volt elégedve az arczkifejezésével és utána nagystilű mozdulatokkal lépegetett az ajtó felé. Kevéssel a küszöbön innen megfordult, mert eszébe jutott, hogy hátul két zsirpecsét van a ruháján és most Ronda látja azokat.

— Ezt nem kell azoknak a majmoknak mutogatnom, nincs igazam? — mondta mélységes megvetéssel. Azután méltóságteljesen megjelent a tágra nyitott ajtó küszöbén. Ronda elugrott, még megláthatná valaki.

Az ajtó félig nyitva maradt. Ott künn ordítottak:

— Boldog Isten! — meg: — Zöld selyemruha van rajta! — és: — De lóg a szoknyája!

Némelyek kunczogtak is.

A zongora valami pityergős dalba kezdett. Diszkanban nedves volt a zokogástól, basszusban pedig krárogott és tüsskölt.

Ronda hallotta Róza kisasszonyt énekelni:

*Ragyog a hold s a csillagoknak ezre
Figyelj, a halk ezüsttávon
Bolygó szerelmed sir jel epedezve..*

A hangok úgy bugyborékolnak az énekes nő bubánatos lelkéből, mint bágyadt fényű gyöngyszemek fekete örvényben.

Ronda ezt gondolta magában:

— Igen ám!... Ugy bizony!...

Enyhe és bus érzések fogták el. A réshez lopódzkodott és látta, hogy a lámpák között miként keletkeznek és simulnak el ismét Frölich Róza kisasszony zöld ruhájának a ránczai... A művész nő hátravetette a fejét; Ronda látta a nő rozsdavörös figuráját, rajta az elgörbült diadémot, kifestett arcát s magasra szökkenő fekete szemöldökét. Az elülső asztalok egyikénél kék gyapjukabátban elragadtatott hangon lelkesült egy tagbaszakadt vidéki pasas.

— Jézusom, de gyönyörű! Nahát, elmegy a kedvem a feleségemtől, ha ilyet látok.

Ronda fitymáló jóindulattal nézte végig a vidéket ; ezt gondolta magában :

— Igen ám... Ugy bizony...

Ez nem volt ott, amíg a művésznő készült ! Ez nem tudta, hogy miből van a szépsége, nem volt hivatva fölötte ítéletet mondani. Ugy kellett vennie, ahogy kapta és még örülhet rajta, hogyha a gyönyörűséges Róza kisasszony elvette a gusztusát a saját feleségétől.

A versszak panaszosan végződött :

*A csónak ring bus ritmusán nevednek,
Szivem zokog, a csillagok nevetnek.*

Csak hogy odalenn a hallgatóság között megint elröhögte valaki magát. A hangulatából kiszakított Ronda hiába kutatta a tettest. A művésznő újra neki kezdett a második strófának : »Ragyog a hold«... A refrénnél : »a csillagok nevetnek« már hatan vagy heten nevettek. Egyik valahol a középben úgy kodácsolt, mint valami néger. Ronda felfedezte : csakugyan néger volt ! Ez a fekete megmetyelvezte az egész környezetét, Ronda több nevetésre torzuló arczót pillantott meg. Ellenállhatatlan vágy fogta el, hogy ezeket az elferdült nevető izmokat ismét helyükre rángassa. Hol az egyik, hol a másik lábára állott, szenvedett...

Frölich kisasszony harmadszor jelentette ki :

Ragyog a hold«...

— Ezt már tudjuk — mondta valaki szélesen és határozottan. Néhányan a jobbindulatuak közül csillapították a folyton erősödő nyugtalanságot. De a fekete rontó vigyorgása elharapódzott az egész teremben. Ronda egész sor tátony szájüreget látott sárga agyarakkal, vagy félholdszerű fehér, egyik fültől a másikig huzódó fogsorokkal ; körszakállas, vagy felkunkorodó bajuszkás férfiakat. Ronda felismerte a kereskedőtanonczt, tavalyi diákját, aki tegnap a kikötő felé vivő meredek utca járdáján az arczába röhögött és aki most Frölich kisasszony tiszteletére akkorára tátotta a száját, hogy egy szekér is megfordulhatott volna benne. És Ronda érezte, mint száll fejébe a vére, a félelemtől hajszolt zsarnok dühe. Frölich kisasszony most már az ő magánügyévé vált ! Helyt állt érette, a kulisszák mögül leste, hogy jól csinálja-e a dolgát, végleg össze volt vele kozmódva és védőjének érezte magát ! Személyes sértésnek vette, ha valaki gátolni merészkedett önagysága érvényesülését ! Az ajtóba kapaszkodott, mert attól félt, hogy nem tudja magát türtőztetni, kirohan, és fenyegetésekkel, lökésekkel és egyéb fenyegetésekkel figyelemre kényszeríti az iskolakerülő diákok seregét.

Lassanként ötöt-hatot lelt közülök. A terem tömve volt régi tanévek elvetemült diákjaival ! A vastag Kiepert és a vastag Gusztli körüljárták a termet, koczin tottak a vendégekkel, barátkoztak. Ronda lenézte őket, a romlás lejtőjén haladnak, Frölich kisasszony azonban tisztult magasságban áll fölöttük, zöld selyem ruhájában, elgörbült diadémmal a fején : csak hogy senki se volt rá kíváncsi !

— Elég ! Hagyja abba !

És Ronda tehetetlenül állott velük szemben ! Rettenetes volt ! Bekergethette a diákokat a dutyiba, feladatokat adhatott fel nekik »át nem vett« tárgyakból, parancsolhatott nekik, a szellemüket elnyomhatta, és ha valamelyik gondolni próbált valamit, rájuk ripakodhatott : »Maga ne gondoljon semmit !« De arra nem kényszeríthette őket, hogy szépnék tartsák azt, amit ő szépnék tart. Ez volt az elvetemültségük utolsó mentsvára. Ronda zsarnoki ösztöne a végső megpróbáltatásokat állta...

Alig birta magát türtőztetni. Levegő után kapadozott. Menekülni akart ebből az ájulatos izgalomból, vonaglott a vágytól, hogy egy ilyen koponyát egyszer felszakithasson, és a széperzéket meggörbült ujjakkal benne helyreigazithassa.

Csodálta Róza kisasszony önbizalmát, aki vidám tudott maradni és a kiabálások és püsszegések közben még kezével csókokat is dob a közönségnek ! Még a vereségében is óriási ez a nő... Ebben a pillanatban Róza félig elfordult a közönségtől és leszólt valamit a zongorásnak. És fegyelmezett és szolgálatkész arcza egyszerre váratlanul, keserűen és kajánul elfintorodott egyetlen rándítással, mint valami moziképen. Rondának úgy tetszett, hogy a zongorához való lebeszélgetés kissé tovább tart a kelleténél és az elfordulás a lehetőséghez képest tulságosan sok. Tovább már nem szabadna folytatni ; a zsírfoltok a művésznő hátulsó részén érvényre jutnának... Egyszerre megint vidáman a magasba lendült Róza, összefogta zöld selyem ruháját, magasra vetette narancsvörös alsószoknyáját és tiszta szívből elkezdett trillázni : »Mert szűz vagyok, kis gyenge szűz«.

A közönség honorálta a művésznő vidámságát, tapsoltak és ujjaztatni akarták. Róza, az ajtót bevágva, visszament az öltözőbe, rövideket lélegzett és ezt kérdezte :

— Na, mit szól hozzá ? Kivágtam magam, mi ?

A dolog rendbejött, mindenki meg volt elégedve, csak egészen hátul a teremben, a fal mellett, a kijárat közelében, Lohmann támaszkodott meg, fakó és messze tekintetét összekulcsolt karjára szögezte és azon gondolkozott, hogy versei, az ő szegény versei, amelyek a közönséges emberek kacajától sötét utcákba menekültek, most az éjjeli levegőhullámokon elindultak egy hálószoza ablaka felé, halkán megkopogtatják majd az ablakot és bent senki se hallja...

A kövér Gusztli meg Kiepert bejöttek az öltözőbe. Frölich kisasszony fejét nyakába huzta és sértődöttenmondotta :

— Csak dumálja még egyszer a fülembe, hogy azt a vaczakot énekeljem, amit az a hülye kölyök firkált !

Ronda hallotta ezt, de nem gondolt semmit mellette.

— Fiacskám, — magyarázta a kövér asszonyiség — a közönségben nem lehet bizni, azt mindenki tudja. Ha nem lett volna itt az a pocsek néger, akkor bőgne és nem nevetnek.

— Különben füttyölök rá, — mondta Frölich kisasszony — főként ha a tanár ur hozat valami jót inni. Mi jót hozat a tanár ur inni ?

És két ujját, ugyanugy, mint tegnap, egészen könnyedén az álla alá biggyesztette Rondának.

— Bort ? — tanácsolta Ronda.

— Helyes — szólt elismeréssel a kisasszony. — De milyet ?

Ronda nem volt járatos a borokban. Segítségért könyörgött a szeméivel, mint a diák, aki belesül a leczkéjébe. Kiepert és nője feszült izgalommal lesték a szavait.

— P-vel kezdődik — mondta felvidulva Róza kisasszony.

— Palugyai — jegyezte meg Ronda és beléizzadott. Ő nem volt modern filológus s így nem is tartozott tudni, mi áll a borlapon. Ismételte :

— Palugyai.

— Azt csak igya maga ki — rimelt rá Róza. — P után e következnek.

Ronda nem tudta, mi lehet az.

— Azután jön zs, utána g és ő... Na, maga se

jön rá semmire. Igazán furcsa, hogy semmire a világon nem jön rá!

Ronda képe egyszerre felderült a naív boldogságtól. Kitalálta:

— Pezsgő.

— Na, hál' Istennek — mondta a művésznő. Gusztli és Kiepert is helyeselték a megoldást. Az artista elment, hogy megrendelje. Mikor visszafelé jött a termen keresztül, a vendéglős maga cipelt előtte egy nagy hűtővödröt, amiből két nyak kandikált kifelé. Kiepert trikóban volt. Felfujta a pofáját, a közönség vihogott körülötte.

A művész-szobában lassacskán ugyancsak felvidámodtak. Ronda minden pohárnál ezt gondolta: — ez az én borom, ebbe semmi beleszólása Lohmannak. Frölich kisasszony is éppen ezt mondta:

— Pezsgőt bizony még egyszer se fizettek a maga drága diákjai.

Róza hevesebben kezdte szemével csiklandozni Rondát.

— Törődöm is én övelük.

És mivel Ronda nem értette el a célzást, egyet sóhajtott. Kiepert felemelte a poharát.

— Eljen a szerelem! Tanár ur!

És kettejükre hunyorgatott. Önagysága boszusan mormolta a fogai között:

— Nehéz egy ember.

A kövér hölgynek át kellett öltöznie a legközelebbi számhoz, mert az ének után megint akrobatamutatványok jöttek sorra.

— De azt már mégse szabad meglátnia, — mondta — hogyan bujok belé a trikóba. Neem, olyan jóba még nem vagyunk.

Három széket egymás hegyébe rakott, a támláit elfüggönyözte szoknyákkal és mögéjük bujt. Fölfelé elég magas volt a fal, de szélességében bizony Gusztli teste tulterjedt rajta. A többiek minduntalan megpillanthattak egy-egy kibuggyanó darabkát. Róza kisasszony végigdől az asztalon, úgy kaczagott és sikerült Rondát a kicsapongásban annyira magával ragadnia, hogy többször nyújtogatta a nyakát és bekacsintgatott Gusztli rejtekébe. Gusztli vihogott, Ronda visszatorpant és azután újra pedzette a félszeg tréfát.

A művésznő fáradtan felkelt. Visszatartotta a lélekzetét és ezt mondta:

— Biztos vagyok, hogy velem ilyet nem merne megtenni.

Azután fujt egyet.

A terem új művészi attrakciót kívánt, lármázott, a zongora már nem elégítette ki. A kövér házaspár kiment.

Rondával együtt maradván, minden erejét összeszedte önagysága. Ronda zavartan izgett-mozgott. Egy pillanatig csend volt az öltözőben, künn kornyikáltak. A nő fanyalogva mondta:

— Már megint az a vaczak hazafias dal. Jaj de utálom!... De lássa, maga észre se vette, micsoda változás történt itt tegnap óta.

— Itt a dutyiban? Itt? — dadogott Ronda.

— Ne is erőlködjék, maga semmit se vesz észre... Mi volt tegnap a tükrön, jobbról és balról?

— Igen, igen... hogyne, természetesen... két virágcsokor.

— S maga hálátlan észre se veszi, hogy a maga tiszteletére mind a kettőt tüzrevettem.

A művésznő duzzogott, foghegyről beszélt. Ronda a kályha felé bandzsított és belevörösödött az örömből; mert Frölich színművésznő önagysága feltűzelte Loh-

mann csokrait. Ronda nyugtalankodni kezdett; az az ötlete támadt, hogy Lohmann két csokra helyett másik két csokrot hoz, melyeket ő maga ad át majd a művésznőnek... Megállapította, hogy a vörös függöny mögött nincs senki. És Lohmannal mindenáron vetélkedni akart.

— Kedves — hogyne, természetesen — kisasszony, tegnap — nemde ugyebár — még érintkezett a diákokkal?

— Miért ment el oly korán? Mit csináljak, hogyha, se szó, se beszéd, bejönnek... De megmondtam nekik, különösen az egyiknek...

(Folytatása következik.)

Imádság a kántor-ükapámhoz.

Ma bátor ódával állanék eléd:

Kenetes hangu apró cseléded,

Ügyes kuruzsoló, aki tetőled

Eltanultam a kántor-beszédet.

Ma megtérnék az öreg küszöbödhez

Levett-süvegű, szomorú zsellér;

Pedig méltó se vagyok tán hozzád:

Nótákkal vesződő bus himpellér.

A házad azért ugy-e befogadna?

Hiszen egyforma kántor a kántor,

Sir-halellujáz — s otthon pipával

S borral veri a tömjént magától.

Bocsáss meg nékem mihaszna gyerekek —

Hiszen a lelkedet te hagytad reám:

Magyar voltodat, a gombos mentét;

Hörgő zsolozsmát, a boros kedvet,

Hajnalkelést s a naplementét.

A süket-rozzant orgonád is

Reámmaradt, hogy üssem-verjem;

Hogy a porlepert — rossz sipjában

A te éneklő lelkedet öleljem.

Követ a sors minden lépten-nyomon:

Vállamra sulyos nehéz esték szálltak

S volt úgy, hogy félve megkértem magamtól:

Én Istenem, hát engem, hova várnak?

Bocsáss meg, hogyha megdöbbsenem olykor

S hangos-nagy énekeim megcsuklottak;

Hiszen te is zsolozsma-bus szavakkal

Bucsuztattál el sok gyászos halottat.

Azért a te büszke lelked a lelkem,

Véred a vérem: forró-nyugtalan,

Az imádságom — jaj — pogányimádság

És daczos dalokba tördelem magam.

De folytatom, amit te abbahagytál

S beállítok az öreg kuriádba,

Hogy ösmerj reá ma bátor énekéről

A legkisebbik unokádra.

Boros Ferencz.

Saison.

Aki már hazajött.

— jun. 13.

(A szereplő tragikus alak az az ember, aki az ő hivatalában május tizenötödikén »vette ki« a szabadságát és június tizenötödikén már itthon van, befejezett nyaralás után. Nevezük őt Megjött urnak. Tudni kell, hogy Megjött ur május tizenötödikétől június tizenötödikéig valóban Európát járta, elköltötte mindazt a pénzt, ami rendelkezésére állt, ami nem volna baj, de elköltötte azt is, ami nem állt rendelkezésére. E pillanatban tehát egy kutya vasa sincs, el van adósodva, rémesen melege van és semmi kilátása nincs arra, hogy Budapestről egy esztendőn belül elmozdulhasson. Ő maga is érzi, hogy benne egy tragikus konfliktus magjai vannak eltemetve.)

A MÁSIK: Az istállófáját, hogy itt milyen disznó meleg van.

MEGJÖTT: Van, van. És ha vesszük, hogy Svájcban most milyen kellemes.

A MÁSIK: Ugyan menjen a maga tavalyi emlékeivel!

MEGJÖTT: Pardón, ezt nem mondanám.

A MÁSIK: Mit nem mondana, mi, mit?

MEGJÖTT: Hogy tavalyi emlékei, azt nem.

A MÁSIK: Én modánám, de sőt én mondom is, mert ha egy ember nekem tavalyi reminiscenciákat talál, akkor én nem mondhatok mást, mint amit mondtam.

MEGJÖTT: Ön igazságtalan.

A MÁSIK: Ön bolond, drágaságom, úgy hogy ne éljek olyan erős szóval, ön meg van tébolyodva.

MEGJÖTT: Téved, ha mondom. Az én emlékeim nem tavalyiak, hanem ideiek. Olyan ideiek, mint az idei csirke, vagy saláta, vagy uborka, vagy uborkasaláta. Nem is lehet ideibb valami, mint amilyen ideiek az én emlékeim.

A MÁSIK: Ember! ezek időszámítási zavarok. Ne felejtse el, hogy Gregorianus-naptár szerint élünk, s a megboldogult Gergely pápa óta ami tavaly volt, az nincs az idén és megfordítva. Továbbá ön nem óhitű...

MEGJÖTT: Na, ahogy vesszük.

A MÁSIK: Csere, fogalomzavar. Zsidóság nem óhitűség. Óhitű az, aminek június tizedikén még csak május huszadika van. Ha tehát óhitű volna, akkor még valahogy érteném, hogy a tavalyiságot ideiségnek nézi. Így azonban úgy állok ön előtt, mint a...

MEGJÖTT: ... borju az...

A MÁSIK: Igen, mint a borju az ökör előtt, ha éppen közmondást parancsol.

MEGJÖTT: Arról van szó, kérem, hogy én közvetlen tapasztalatból nyilatkozom Svájczról.

A MÁSIK: Levelet kapott onnan.

MEGJÖTT: Nem...

A MÁSIK: Anzikczkártyát. Mit tánczol a szavak körül? Postán jött magának az az értesítés, hogy Svájczban most milyen az idő.

MEGJÖTT: Nem, kérem.

A MÁSIK: Olvasta a Nájfrejpressz vizállás-rovatában. Elfogy a türelmem.

MEGJÖTT: Nem olvastam! Szót kérek! Hagyjon már engem is ugatni, necsak mindig maga pofázzon. Hadd mondok már meg, hogy én a Svájczból jövök.

A MÁSIK: Nyihihi.

MEGJÖTT: Ne nyihározzon, mert maga kezd már az idegeimre üllepedni. Svájczból jövök. Érti? Mert ott voltam. Érti? Ott töltöttem a szabadságom egy részét.

A MÁSIK: Ühüü.

MEGJÖTT: Vigyázz, ha jön a vonat. Valószínű, hogy én önt el fogom gázolni. Lehetetlen, hogy két-lábu ember meg ne értse és tudomásul ne vegye, hogy én már nyaralás után, már amennyiben a mi szomorú viszonyaink közt nyaralásnak számit az a négy hét, ami szabadságot az ember abban a nyavalyás hivatalában ki tud venni. Szolgálati érdekek. Érti?

A MÁSIK: Mi? Érti a kórság.

MEGJÖTT: Igenis szolgálati érdekek kívánják, hogy egy hivatalban, melynek nagy a személyzete, május tizenötödikétől szeptember tizenötödikéig vegye ki mindenki a szabadságát. Turnus. Turnus-rendszer.

A MÁSIK: Azzal mi baja?

MEGJÖTT: Turnus-rendszerrel oldható csak meg a kérdés. Vannak, akik május közepétől június közepéig, vannak, akik június közepétől július közepéig...

A MÁSIK: Mi lesz? Előadja nekem a hónapokat, egyiknek a közepétől a másiknak a közepéig? Akkor tegye már azt is hozzá, hogy Kóly a világ közepe.

MEGJÖTT: Mért tenném hozzá? Nem is volt szó a világ közepéről, egyrészt; másrészt mit tudom én, hogy mi a világ közepe és hogy jön maga ahhoz, hogy éppen Kólyt nevezze a világ közepének. Itt konfúzió van.

A MÁSIK: Amelyet maga idézett föl, azzal, hogy úgy tett, mintha maga már nyaralt volna, ojjé, tavasszal.

MEGJÖTT: Hát nem látja, hogy lesültem?

A MÁSIK: Na. Kunszt. Nekem is lesülne a bőr az ábrázatomról, ha valakivel el akarnám hitetni, hogy én már igen, amikor még nem... Kár erről szolnokolni.

MEGJÖTT: De, könyörgöm alázatossággal, kedves barátom-uram, mi van azon hihetetlen, amit én mondok? Kivettem a szabadságomat és elköltöttem. Azaz eltöltöttem, mert a pénzt költöttem el, az időt töltjük.

A MÁSIK: Igen. Töltött idő, töltött galamb... sült galamb, más szóval hazugság.

MEGJÖTT: Rá...

A MÁSIK: ... galom? Ne dobálózzék ilyen szavakkal. Hja, az álszemérem.

MEGJÖTT: Esedezem, édes szomszéd...

A MÁSIK: Álszemérem. Megöli a pesti embert. Mért nem mondja maga egyszerűen, kereken, vagy nyersen és szögletesen, hogy szegény ördög vagyok, árva sertés, akinek nem telik a Hűvösvölgyre se, hát nem megyek sehova az idén és még husz évig, előre-láthatólag.

MEGJÖTT: Mert...

A MÁSIK: Csitt te. Csiba. Legalább hallgasson meg, ha egy tisztességes erkölcsi érzésű uriember egypár jótanácsot ad egy ilyen konvencionális hazugságoktól megfertőzött hogyishijjárnak. Az ember addig vakarózik, ameddig a vakaró ér. Így mondják. És így igaz. De nem...

MEGJÖTT: Persze nem!

A MÁSIK: Tu-udom! Én azonban mást akarok mondani. Ezt: de nem. Ő itt fantasztikus meséket kohol ki a hónapok közepéről, szolgálati érdeket makog, turnus-rendszert mekeg és egyéb számárságokat hord össze, mint egy megvadult hegyi patak. Ne kapkodjon! Megvadult hegyi patak nem sértő kitétel még a parlamentben sem. Ezt akár egy parlamenti örnek is mondhatja, a fasiozottság minden veszedelme nélkül. Tehát összehadar itt tündérregéket és Svájcnak a személyét is belevonja e minden alapot nélkülöző álomvilágba. Nahát, barátom, ezt ne tegye. Menjen el szabadságra január közepétől július-czézár közepéig. Bánom én!? Töltse ezt az időt akár a rákosszentmihályi temetőben, akár egy vákum-kliner medenczéjében. Bánom én?! És mondja aztán mindenkinek, hogy Egyiptomban volt, a legelésző gulák tövében. Bánom én?! Nem bánom. De *nekem* speciell ne jöjjön ilyen bárgyuságokkal, mert nekem érzésem van az igazság iránt. És nemhogy egy ilyen harmincznapos hazugságot érzek meg, hanem egy ötperczeset is megérzek. Megmondjam kegyednek az igazat? Meg? Hát tessék: Kegyed nem volt sehol és maga nem lesz sehol. Maga itthon fog szellőczködni a Szmetenai-utcában és tönkre fogja tenni a leget ezekkel a tur-retur oda-vissza való hazudozásokkal.

MEGJÖTT: Isten!

A MÁSIK: Ne hijja őt. Ő egy bécületes ember. De maga rossz utra tért, nagyon sajnálom. Egy ilyen kis hiúsági dolog miatt! Métély. Kár magáért. Magát fel köllene akasztani, hogy megjavuljon. Infekció. Jó napot.

Gágá.

INNEN-ONNAN.

— A hetvenéves békebárónő. A bárónő, aki esztendőkön keresztül küzdött, irt, agitált és beszélt a békéért, most ősz hajjal és meleg tapsok között jutott el a hetvenedik esztendőhöz. Amit csinált, sok volt, amit elért, kevés, de ha nem is veheti fel a fegyvert egy-egy minden hájjal megkent diplomatával, a szava mégis életre kelt a betűk közül, szárnyra kapott s sokan figyeltük a szavát, mint egy fölöttünk szálló fehér galambot. Sajnos, az európai béke jövőjére nézve még mindig több befolyása van egy balkáni bandavezérnek, mint neki, s az egész munkássága messzi terveinek elméleti tervrajza csupán, mégis közel áll hozzánk ez az ősz hölgy, aki a legegyszerűbb jelszót prédikálja a földön, amióta az eszünket tudjuk: a szeretetet. A végzete nyilván az lesz, mint előző utópista társaié; jogbölcseleti könyvekben fogják tárgyalni csillag alatt apró betűkkel s nevelőnő-szorgalomnak fogják elkönyvelni, amihez egyben-másban hasonlít is: mi mégis

ugy tekintjük őt, mint korának egy kiemelkedő s nem összhang nélküli jelenségét, akinek helyes értékeléséhez most kezdünk eljutni Scylla és Charybdis nehéz vizei után. Sokan rossz agitátornak, mérsékelt regényírónak, mások szandálos német nevelőnőnek tartják; mi visszagondolunk a tél borzalmaira, fegyverekre, járványokra, országutak szélén heverő hullákra és azt hisszük: ő a jó anya.

* * *

□ Fürdő. »Legfelül látható Hélios Napisten, amint kvadrigáján vágat a tizenkét hónap allegórikus képe felett. Az ablakközökben az antik, egyiptomi, görög, római és keleti fürdés van illusztrálva...« Honnan vettem mindezt? Az új Széchenyi-fürdőből, amit most nyitott meg a város. És hozzáteszem még, hogy Héliost úgyis mint Napistent szívesen elengedtem volna s a tizenkét hónap allegórikus képét szintén, ha volna odakint egy igen nagy hidegvizes medence, amiben meg lehetne fürdeni. Mit ér az nekem, ha tudom, hogy az egyiptomiak, görögök, rómaiak és keletek, valamint antikok hogyan fürödtek, ha egyszersmind azt is tudom, hogy én nem fürödhetek, mert Budapesten nincs egy jóra való fürdő, noha nemcsak a rómaiak, hanem a törökök is sokáig éltek, s a város most ki-tudja-hány millió megint csak olyan fürdőt épített, amikben mindenre van hely-bőségesen, csupán csak vízmedenczékre jutott kacagatóan kevés. Nem lett volna szabad elfelejteni, hogy ez egyszer, ez egyetlenegyszer nem a szobrászat és a festészet, hanem a fürdészet fölsegítéséről van szó és a sok festék meg a sok gyurt agyag helyett valamivel több vizet kellett volna produkálni. Mert az sem mellékes a fürdőben.

* * *

4 Könyvtár a tyukketrecben. Még pedig egy tizezer kötetből álló könyvtár. Az ember első gondolata az, hogy Mátészalkán jó nagyok lehetnek — nem a kulturigények — hanem a tyukketreczek. Mert Mátészalkán tartják az elárverezett kaszinó könyvtárát egy tyukketrecben. Igaz hogy a tyukketrecz üres máskülönben. A csirke irtózik a könyvtől, különösen a szakácskönyvtől. Már pedig egy vidéki kaszinói könyvtárból a szakácskönyv alig hiányozhat. Általában egy vidéki kaszinói könyvtárból, pláne ha tizezer kötetes, semmi sem hiányzik, csak az olvasó, amit a mátészalkai eset is bizonyít. Az olvasót még nem árulják ügynökök ebben az országban. Ugy látszik, nem alkalmas üzlet részletfizetésre. És ha olvasó nincs, de könyvtár van, ettől az igazságtól már csak egy lépés a tyukketreczig nemcsak Mátészalkán, de szerte a föld kerekén. Nincs ezen mit csodálkozni s legfeljebb a derék háziszárnyasok nem értik a dolgot, hogy mi a fenének kellett őket nyugalmas otthonukból kilakoltatni, mikor a csirke sokkal keresettebb fogyasztási cikk, mint a könyv.

* * *

□ Szeged is! Elszomorodott szívvel olvasom, hogy a szegedi rendőrség razziát tartott az ottani piacon és — elhinni iszonyu — nagymennyiségű hamisított élelmiszert foglalt le. Hát tetszik látni: ez Budapest hatása a vidékre. Az emberek, odalent, egyre arról hallanak, hogy Budapesten hamis az élelmiszer. Voltaképpen egyebet sem hallanak, s végül úgy vélik, hogy ez teszi a világvárost, tehát utánozzák ezt. Mert különben mi szükség van arra, hogy Szegeden élelmiszert hamisítsanak? Százezer lakóju város Szeged, melyet a legtermékenyebb magyar föld vesz körül. Ez a környék tiz Szeged becsületes ellátására valót is bőven termel. Azonban a szegedi árus nem érezné magát városinak, ha nem hamisi-

taná az élelmet. Szegény! Lehet hogy drága pénzen szerzi be azokat a czikkeket, amikkel hamisítani kell. Biztos például, hogy a tanyán, ahonnan a tejet viszik Szegedre, a gipsz drágább, mint az igazi tej. De azért megveszik a gipszet, beleapritják a tejbe, hadd lássa a főváros, hogy másutt is van mit a tejbe aprítani. A hamisítók ellen szigorú eljárást indítottak, ami talán nem is helyes, mert Tisza Lajos csak az alapját rakta le annak, hogy Szeged nagyváros legyen, az igazi nagyvárosi jelleget ezek az élelmiszerhamisítók igyekeztek megadni neki. És most büntetés éri őket emiatt. Igazságtalanul.

* * *

24 Választójog és pirománia. Szász Károlyban boldogult Shakespeare Vilmos után végre még valami újat és eredetit mond az a statisztika, amely nemrégiben jelent meg Londonban, hol minden sarkon suffragettek vannak és a suffragettek szívében harózi tűz, amelytől pályaudvarok, miniszteri paloták és postatakarékpénztárak lobbannak lángra. Avagy talán ez sem újság, csak silány utánzata annak a fölséges paródiának, amit Aristophanes in illo tempore csak azért álmodott, hogy az angol Rózsák egyszer majd elplagizálhassák? A *Nőuralom* csipős dialógjai jutnak az eszünkbe, mikor az angol *virágó*-knak, — a latinok a legudvariasabbak még a Rózsákhoz is — vagyis ezeknek a korzett- és társadalom-reformáló férfi-nőknek nagyszerű tetteit csokorba kötve szorgolgtjuk. Shocking, de petróleumszaguak kissé eme tettek, és a londoni rendőrség is ezen az alapon tartóztatja le a kitűnő kisasszonyokat, akik piromániában utaznak. Az egész ügy különben gyengén tragikómikus s a legérdekesebb az egészben maga a tűz. Miért éppen kakasgyufa-alapon akarják diadalra segíteni a női választójogot és egyéb földi jót az angol Bédykék? Freud doktor, vagy egy analitikus regényíró majd beszámol erről is legközelebb és akkor ezt a problémát is alighanem el lehet raktározni a cselédlányok kezeügyébe eső gyufaoldat mellé. Mert ha a találós kérdést már Aristophanes adta föl, csak természetes, hogy azt egy bécsi doktor fejt meg és akkor még husz sort sem lehet majd kicsiholni abból a kovából, amivel az angol suffragettek most a rendőrségnek kellemetlenkednek.

* * *

25 A sztambuli gyilkosság. Mahmud Sefketet, a nyugati kultúra harcosát a nyugati kultúra ölte meg. Ő európai módon értelmezte ezt a kulturát, s mint az ifjutörökök legelső exponense, a keleti barbárság ellen hamisítatlan kultureredményeket kívánt szembeállítani. De a másik, a balkáni módra csinált, bengáltüzes és automobilos banditákért rajongó nyugati kultúra legyőzte. Törökország a merényletek kivételében alkalmazta legelőször a technika vívmányait, a Browningot és a gépkocsit. És hogy a paradoxon még teljesebb legyen, a katonai liga, a legtulzább reakciós párt emberei követték el ezt a párisi mintájú merényletet. Mahmud Sefket gyönyörű álmait egy művelt, modern és fejlett kulturájú Törökországról az az európai golyó szakította félbe, aminek gyilkos ereje legelőször ragadta meg népének félvad fantáziáját. A Balkán lélekrajzában egyik legvigasztalanabb fejezete ez a gyilkosság, azé a Balkáné, amelynek civilizációja a Mahmud Sefketek vérével öntözött földből is csak talán, de mindenesetre még nagyon soká fog kisarjadni.

* * *

Megczáfolt német konyhafilozófia. A német konyha rossz, talán a legrosszabb az egész világon. És német professzorok, akik német konyhán soványodtak le, joggal mondják, hogy nem jó sok fogásból álló lakomákat végigenni. A német konyha mártirjaitól érthető ez az okoskodás. De nem hiszszük, hogy a

bajor régensherczeg, aki június 3-án vendége volt Ferencz Józsefnek a schönbrunni parkban, aláírja honfitársainak véleményét a sokfogású lakomákról. A június 3-iki diszlakomáról czáfolt a német gyomorfilozófiára s a bajor régensherczeg bizonyosan életének legszebb napjai közé számítja június 3-ikát, amikor a schönbrunni kastélyban végigélvezte a következő ételeket és italokat:

Potage comtesse
Bouchées délicieuses
Filets de soles à la ducalé
Pièce de boeuf et selle d'agneau
Côtelettes de coq de bruyère St. Hubert
Salade à la Bagration
Sorbet
Poulardes de Styrie, salade, compote
Asperges en branches
Bombe aux ananas en surprise
Fromage
Glaces variées
Dessert
Madère Rich
Chât. Margaux 1870.
Hochheimer Wandkraut 1893.
Tokayer Ausbruch 1905, Hofweingut
Cognac 1809.

Champagne Moët & Chandon Impérial.

SZINHÁZ.

A régi Nemzeti.

Kint egy bódé áll s rajta nagy betűkkel ez a szó: MÉZVÁSÁR!

Benn, a porban és a kellemetlen homályban, gerendák és szakadt szövetek közt alszik a földszint. A páholysok falán kopik a bársony, s ahová drága fehér könyökök támaszkodtak, az erkély karfáján pókok gubbasztanak. A karzat, mint egy feldöntött barrikád, roncsokban hever. A szinpadon kétes világosságban egymásra döntve butorok és diszletek; a Romeo kertjében ott állnak a Wilde-karosszékek, hova Lady Windermere egykor legyezőjét ejtette. A Roxan balkonja leesett a földre és összezúzta Keppler teleszkópját. Jókaitól itt maradt még néhány kard és lobogó, s ezek rozsdásan és rezignáltan várják a romantika feltámadását. Az egyik sarokban árván mészlik egy íróasztal. Prém József egy darabjából való, melynek hőse egy világhírű író volt.

De a rivalda örökre kialudt. A nézőtér sötétjében először egy Csiky-premierről álmodunk, a nyolczvanas években, ifju és karcsu hölgyekkel, kik ma már nyugdíjukból élnek egy csöndes budai utcában, és szép szöke fiatalurakkal, kik most valahol a farkasréti temető mélyén alszanak. A régi közönséget látjuk és a régi kritikusokat, a Hon és a Nemzet tekintélyes bírálóit, s az ifju Keszler és az ifju Ambrus Zoltánt, akik nagy jövőt jósolnak a fiatal Ujházinak, s a színház ifju csillagának, Csillag Teréznek. S aztán egy régiebb kép világosodik elénk: egy operaelőadás, a törekvő Ney Dáviddal és Káldyval... vagy egy Jókai-premiér, az izgatott szerzővel, s hervadó feleségével, a csodálatos nagyszonnyal; a páholysokban daliás főnemesi szépségek és komoly, fekete férfiak, kik Deákban bíznak és reménykedve várják az abszolutizmus végét. És egy harmadik kép: egy Dumas-bemutató, s a földszinti páholysban Tisza Kálmán ül az ellenzék vezéreivel. S egy negyedik; a karzaton szorongunk, az érettségi már közeledik, de

mit jelent ez, mikor egy új és merész ember hangja dörög ránk a deszkákon, Lengyel Menyhért hihetetlen lámpalázban és egy rossz vidéki frakkban kijön a függöny elé és az új dráma bemutatkozik a régi közönségnek... S aztán nemsokára tűzveszélyes lesz a színház.

A félmult élt itt, mert multunk még nincs is. Tradíciónk csak száz év múlva lesz. A vigjátékunk nem ebben az épületben született. A drámánk csak romlott itt, mikor Somló tuczatjával fedezte fel az új magyar drámaírókat. Tragédiát nem hozott e ház, a műfaj kimerült (csak az írók életében volt reprezentálva). Mi volt az érdeme ennek a pusztuló színpadnak? Az, hogy élt. Hogy megvolt; hogy lehet rá hivatkozni, hogy a szerény tegnapelőtti volt a viharos mának, egyszerű, rossz sorban élő szülője a mai előkelő, világhódító fiataloknak. A színházi tradíció máshol kárvastagságu kötél... ezen kell horgonyozni. Nálunk egy vékony, vékony aranyfonál a Kisfaludy vad dilettantizmusából, a Madách melanchóliájából, a mellőzött Katona szomorúságából, a Szigligeti enyhe derűjéből, a Vörösmarty zivataros jambusaiból... csupa félbemaradt remekműből. A színház élt, s ha nem is voltak mindig írói, színészei mindig voltak. A színészi halhatatlanság, minden immortalitás leglengébbje, koszoruzza meg az avult palotát. Az írók nem siratták meg a régi házat, de a színészek elmentek és zokogtak deszkáin, s ájultan hanyatlottak a kopott díszletekre.

Igen... Élt ez a színház és ez volt a legnagyobb érdeme. Vannak idők, midőn az élet a legnagyobb érdem. (Mit csinált ön a forradalom alatt, kérdezték Sieyestől: J'avais vécu.) Egy béna és elnémitott ország közepében égtek a lámpái, küzdenie kellett az operával, aztán a németekkel, s végül a magyarokkal, a saját testvéreivel... a konkurencziával. Előbb a nemzetért harcolt, a színpadért, s aztán a tisztességért. S a fiatalok, a világhódító magyar dráma megtagadták őt. Az a bus színészcsoporthoz egy soha vissza nem térő gyönyörű kort siratott a héten a régi Nemzeti színpadán. Az ifjúságot, melyet itt szórtak el a semmibe, a könyveiket, melyeket itt pazaroltak el... embereknek, kik már nem is emlékeznek rájuk. Sirattak egy kort, melyben ők uralkodtak... s az öregedő színészek, az agg színházban, szavaltak egymásnak. Mint a hajdani vándor-énekesek, egy Petőfi-verset. Valahogy úgy éreztük, joguk van ehhez a magyar melanchóliához és csak nekik van joguk, a Dérynék és Egressyék fiainak és leányainak. Az ő nemesi diplomájuk, az igazi oklevelük ez a szomorúság, ez a reménytelen továbbmenés... hiszen annál előkelőbbek, minél többet kóboroltak az apáik. Mire megvénültek, nem lettek k. u. k. Hofschauspielerek, még a csontjukban van a vándorlás, a szemükben a reménytelenség, az ajkukon a Szeptember végén...

Künn egy bódé áll, s rajta nagy betűkkel: MÉZ-VÁSÁR!

Sz. L.

ZENE.

Epilógus. Ámor vasárnap este összevonja a zöld borsyfűgönyt és a szerelmeknek, az intrikáknak, a presztiziskérdéseknek és pártcsatáknak, apró gyűlölködéseknek és diadaloknak, a szindaraboknak, amelyek párhuzamosan folynak a színen, a szín megett és a nézőtérén és amelyek mind, együttesen a színház életét teszik, egyidőre vége. Ön; Uram, néhány hónapig nem a páholyok homályos mélyén fog szerelmet vallani, Puccini zenekíséréte mellett, mialatt minden sötét és szunnyad s csak az udvari suite páholya izzik bitor tűzben. Ön, kadét, sokáig nem emelheti fel rajongó tekintetét a fiatal főherceghez, József Ferenczhez, az egyetlenhez, aki a Királyból Pesten látható

és ezen túl: az első Habsburg, aki, úgy mondják, művész, dus fantázia és komponáló erő. Alapos a gyanúm, hogy a kegyed harsány tapsait nélkülözni fogjuk ezentúl, kisasszony, mert, az újságok híradása szerint, a Tisza Kálmán-téren köt ki jövőre Lohengrinnel a hattyu. A függöny legördül. Faust egy kis erdélyi faluban nőül veszi Margarétát, Salome feldult idegeivel szanatóriumba vonul, Mimi Pinson, a méltóságos, a pihenés ürügye alatt, úgy sejtem, ismét tanulni megy, mert tanulni, mindig újat látni és megszerezni, néki szenvedélye. Hamupipókéét viszont sokáig semmi sem fogja elszólítani Babszem mellől. E sorok írója azon gondolkodik, hogy miről fog beszámolni Hilde Mirbach kisasszonynak, aki ismeretlen és ifjú dán énekesnő és minden nyáron rokonai látogatására Pestre érkezik, miről fog beszámolni néki, ha estéi után kérdezősködik? Mozartnak és a rokokónak pesti megelevenedéséről bizonyára, a régi gobelinekről, amelyek mint díszletek támadnak fel, a kosztümökről, amelyeket porcellánnipekről fejtettek le. Előtte, Mirbach kisasszony előtt is bizonyára ismeretes és kedvelt mindez, hiszen Holbery korában divat volt a francia rokokó Dániában. Mesélni fogok szindarabokról, amelyeknek a nevét már elfelejtettem, és arról, hogy mennyi sok ur és urhölgy énekel és milyen kevés a művész, mennyire nincs személyes közük ahhoz, amit művelnek; emlékezem, fel-színesen és futólag, az orosz balettéről és hatásáról, arról, hogy az összes lipótvárosi nők ma már csak »reliefben« tudnak kezét fogni, nem mulasztom el felemlíteni, hogy itt járt egy földije is, kit három estén át csodáltunk (bal I. emelet 3. sz. páholy), bizonyos Cornelius Péter nevű kamaráénekes felesége, tündöklő, szőke hölgy, aki egyedül képviselte a mithoszt férje művészetében és aki mint egy feledhetetlen emlék ugyancsak hozzátartozik az Operaház szezonjához, aminthogy minden, sokkal több is hozzátartozik, amiről mégis nem beszélünk, mert, amint beszámolóinkból is kitetszik, nem vagyunk hívei a szubjektív és impresszionista iránynak a kritikában. Beszámolunk néhány feledhetetlen reprimáról (Hevesi művei) és néhány elfelejtett premierről és arról, hogy közönségünk izlése — végre! — inkább kedvez a latin zseninek, mint a németeknek. Tudjuk, hogy esztendő végén u. n. mérleget szokás felállítani. A derék és munkáséletű Brutto Jövedelem azonban ellenségeinek igazi fájdalmára a múlt évben elhunyt és így nincs módunkban számadatokat közölni a szezonról, csak kósza emlékeket némely ritka és ünnepi pillanatról. A játéknak vége és holnap, hétfőn, reggel, megkezdődik a komoly munka az Operaházban, a sötét nézőtérén megjelenik Hevesi Sándor a világitómesterrel és a műszaki felügyelővel és Napsugár úrral, valamint Tűzvarázs bácsival egyetemben megbeszéljük és megtervezik a fényeket, a mosolyokat és a kellemet, amelyekkel művészeink és művésznőink hódítani fognak és kápráztatni jövőre.

—la.

IRODALOM.

A szerelem.

— Szász Zoltán könyve. —

A bölcsesség géniusának, nevezzük őt Minervának, vagy Pallasnak, vagy Csucsclénynek, vagy aminek tetszik, nemcsak gondolattermő szüzessége és mélységesen komoly, inspiráló tekintete van, hanem vannak bogarai is. Például Szász Zoltán.

A Szász Zoltán vitatkozó bölcsesége régóta mászkál a szemünk előtt a legkényesebb problémáink körül. Mindenbe belecsip, ami közmeggyőződésé vált, s mi, ha akarjuk, ha

nem; föl vagyunk csiklandozva arra, hogy vizsgálat alá vegyük a meggyőződéseinket. S ez, konstatálnunk kell, határozottan: érdem.

Minden igazi bölcsnek vannak nagy állításai, amelyek közé az argumentumai, részvizsgálódásai jegecednek; nagy állítások, amelyek átvételre alkalmasok s a tömegek folyton bontakozó életének aktivitásait gyarapítják. Ha mérni akarjuk egy-egy bölcs férfiú szerepét, ezt kérjük: mit mondott, mit állított? Mit állít Szász Zoltán? Mindig: az ellenkezőjét.

Mindig az ellenkezőjét állítja valaminek Szász Zoltán. Ez a gondolkodásának jegye. Nem mondanivalói vannak, hanem czáfolatai. Nem intuíciói, csak szempontjai. Erudíciójának anyagát nem egy végzetesen látó egyéniség szűrte egységessé. A legheterogénebb az erudíciója, mindenről mindenféleképpen tud beszélni vele, úgy hogy voltaképpen nem gondolatai, csak gondolatmenetei vannak. Merészek. S ez a merészség, a maga fejével való rakoncátlan gondolkodás, szintén érdem. Mert arra lázit, hogy a magunk fejével gondolkodjunk.

Emlékszem, pályája legkezdetén, mennyire a figyelmünkbe mart egy cikkével, amelynek ez volt a címe: *Éljen a halál!* A kétségbeesett realizmus egyik párisi iskolájának jelszavait uszította reánk, akik megszoktuk, hogy békésen éltesük az életet s gondtalanul kurjogassuk: sohse halunk meg. Mikor a nő mint a családi élet és termékenység nemtője élt még a mindennapi ábrándok millió és millió példányban őrzött, erősen retusált képein, ő odát írt az éjszaka élőhalott bábjaihoz, az elbukott természet meddő öléhez, a kokottokhoz, akiknek keblén csak pezsgő foly, anyatej soha. Ha nagy volt a felzudulás az aszfaltbetyárok ellen, cikket írt az *»Aszfaltbetyár«*-ról s megokolta a létjogát. Mikor divat volt a nyárspolgárt szidni, védelmébe vette a nyárspolgárt s bebizonyította, hogy a nyárspolgár a kultura tengelye. Ha egy színésznőt erősen kegyébe vesz a közönség, addig analizálja azt a színésznőt, amíg tényleg ki nem dőlnek külső, tetszetős értékeinek belei.

Ilyen ember Szász Zoltán, aki mindenkinek meg meri mondani az igazsága ellenkezőjét.

A szerelemről, erről a legelterjedtebb és legkényesebb érzésről, igen sokat és igen hangosan, gondolkozott eddig Szász Zoltán, részletre. Most ezzel a problémával végleges leszámolását intézi el abban a kötetében, mely *»A szerelem«* címen jelent meg.

Sietünk megállapítani, hogy érdekes, értékes és becsületes szándékkal megírt munka. Érdekes, mert sok adatot kapunk, ami megragadja a figyelmünket s amit máskor a különféle tudományokban és életrajzokban való böngészés közben szoktunk kapni. Értékes, mert világos és jól beosztott kompendiumát adja a szerelem körül fölmerülő kérdéseknek s minden kérdésben fixiroz valami álláspontot. A becsületes szándék mellett azonban van valami kómiкус a tárgyalások tudományos hanghordozásában és exakt tónusában. Különösen a kötet első fejezetei árulnak el sok — jóhiszemű — naivitást, amelyekben nagy alapvető törvényeket akar Szász Zoltán felállítani. A dialektika műtalaján megindul s nekiszaladásból fölugrik egy logika-váz üres ormára. Kész a definíció, amely semmit sem mond. A kötetnek középső harmada a legvonzóbb, amelyben a szerelmi életnek a kisebb igényű művészi megállapítások körébe tartozó jellemzéseit kapjuk — törvények helyett. Itt sem kapunk ugyan új, eredeti fölfedezéseket, de a megállapítások leszűrése és logikus csoportosítása éles kritika és nagy tájékozottság által történt.

Könyve célját igen szeretetreméltóan látja Szász Zoltán. *»Könyvem célja fontos, sőt úgy vélem, magasztos«* — írja. — *»A szerelem az a pont, ahonnan a világot ki lehet forgatni sarkaiból.«*

Maeterlincki gondolat, hogy az ösztönök s a végzet állandóan érintkeznek egymással s az ember körül ólálkodnak, de a bölcsesség megjelenése megszelidíti a végzetet s elveszi romboló erejét. A világot tényleg ki lehetne forgatni sarkaiból, ha a bölcselkedés megtalálná a szerelem vérengző törvényeit és védekező törvényeit. De meggyőződésünk, hogy vannak tünemények, amelyeket a tudomány sohasem fog tudni kisajátítani a művészet kezelése alól. Ilyenek a szerelem tüneményei. (És ilyenek például a művészetek tüneményei, amelyeket szintén csak művészettel: kritikával lehet kezelni.) A költő Maeterlinck milyen sok csodáját, mennyi exakt tényét tárta föl a szerelemnek s mily keveset tudott mondani erről a bölcsész Maeterlinck.

Okoskodások helyett igazi gondolatokat adni: rendkívül nagy dolog. Törvényeket adni: megváltás.

Ilyen dolgokat nem szabad várnunk a Szász Zoltán kötetétől. Amit ő ad, az úgy viszonylik a szerelem problémájához, mint az emberi előkelőség titkaihoz az ilyen című könyvek: *»A jó modor, vagy: hogyan viselkedjünk művelt társaságban«*. H. A.

Este. (Miklós Jenő novellás-könyve.) A kommuniké, amelyet e könyvhöz mellékeltek, azt mondja, hogy ez az írójának a legelső könyve. Miklós Jenő érett írásait ismerjük. Aki fel lapozza ezt a könyvet, érzi, hogy mögötte sok megíratlan kötet van, elvetélt terv, izgató tanulmánykiccz, amelyeken tanult, fejlődött, művészsze serdült s most — tul az első fiatal-ságán — mindjárt készen lép a közönség elé. Első azonban ez a könyv abban az értelemben, hogy az író sokat mond el, sok követ és titkot gördít le a szívéből, azokat a kibeszélhetetlen emlékeket és kikiálthatatlan, soha el nem mondható nagy-szerűségeket, amelyek az ember lelkéhez nőttek és a testéhez is odanőttek, s együtt nőnek vele, mint a bibliai szöttes köntös. Ha új könyvet ír Miklós Jenő, ezt a kis kincses füzetet szereti majd meg jobban, olyan mélységes, már nem is kritikai szeretettel, mint ahogy mi szeretjük, a vallomások és a fiatal-ság e könyvét, a gyermeklira ezüst szopránját, a füledten-teljes, önmagát jelentő és önmagát magyarázó gyermekkori élményeket. A friss gyermekléleknek minden esemény és minden élmény szimbólum. Nem valami véletlen történés, amelynek neve és helye van a gondolkozás szótárában, de jelenés, parancs és kinyilatkoztatás, amelyet nem lehet kritizálni, kisebb, vagy nagyobb kategóriába szorítani, egy elvont tétellé, egy hideg bölcsességgé általánosítani. Reflexív lélek. Még az esték színét és ízét, a tavaszok illatát, az embereinek a megrezzenését is úgy festi, hogy a mult palettájáról cseni a színeket. A család költője. Perspektívája nem tág, de intim, a melegsége vallásos, egy tulfutott polgári szoba melegségéhez hasonlatos, ahol a kályhában parázs ég s az izzó tűzlapáton virágfüstölő párolog. A kispolgári emberek itt félistenekké nőnek (Corsini). Egyik legszebb novelláját nem is emberekről írja, de két fababuról, a nagyszakállu időjósról és a feleségéről. (A fababa.) Izes és nemes humor van. (A szent.) Hervadt nászkoszoruk, nefelejtsek és gyöngyvirágok a romantikus szimbólumai, kedélye és melegsége néha turgenyevi. Északról való ez a magyar író, az északi hegyek, az északi erdők tájáról, ahol az esték már misztikusak s az emberek az idegen szláv tenger gyűrűjében babonásak, befelé élnek, — szótlanul — hamarabb könyeznek és a nevetésük is mélyebből buggyan ki. Minden

JORICIN

igen kellemes ízű, biztos hatású, enyhe hashajtó! Nagy üveg 1 korona, kis üveg 60 fillér, 6 koronán felül franco küldenek a készítő: Basch és Szamosy gyógyszerészek, Budapest, VIII. kerület, Rákóczi-ut 25/B. szám.

északmagyarországi írónkban van valami oroszos. Miklós Jenőben is. A déli írónk hevesek, a tiszántúliak magyarosankemények és temperamentumosak, a dunántúliak lágyak, de az északiaké a köny, a lira, az oroszokkal rokon melázás, a milliós cifra szín és a misztikum. Miklós Jenő egyszerű és átlátszó történetei is misztikusak. Akkor lát, hogyha lehunyja a szemét és álmodik. Akkor él, hogyha emlékezik. K. D.

KÖZGAZDASÁG.

A Hungária Általános Biztosító Részvénytársaság folyó hó 2-án tartotta első rendes közgyűlését gróf Károlyi Imre elnök elnöklése alatt. A közgyűlésen 33 részvényes vett részt, akik 4768 részvényt helyeztek letétbe és 952 szavazatot képviseltek. A közgyűlés, amely tekintettel a társaságnak kiváló üzleteredményeire, lelkes hangulatban folyt le, tudomásul vette az igazgatóság jelentését, egyhangúlag elfogadta az igazgatóság összes javaslatait és a felmentvényt minden irányban megadta. Az igazgatóság új tagjává megválasztott Fleissig Sándor, a Magyar Bank és Kereskedelmi Részvénytársaság igazgatója, a felügyelő-bizottság tagjaivá pedig Kalona Zoltán, Roth József, Sücs Bertalan, Telegdi József, Visnya Ernő és Zsolnay-Matyasovszky Tibor. A közgyűlés az igazgatóság javaslatához képest elhatározta, hogy a tisztviselői nyugdíj-alap megteremtése végett 50.000 koronát bocsát az igazgatóság rendelkezésére. Végül a közgyűlés köszönetet szavazott az első üzletév folyamán elért eredményekért úgy az ügyvezető igazgatóknak, mint a tisztviselői karnak. A közgyűlést követő igazgatósági ülésen a társaság elnökévé gróf Károlyi Imre, alelnökeivé pedig báró Fejérváry Imre és Székely Ferencz választották meg.

»Unio« élet- és gyermekbiztosító intézet mint szövetséget (ezelőtt: Első Leánykiképzési Egyet) Budapest, VI., Teréz-körút 40—42. Alapítást 1863-ban. Folyó év május havában 1.246.400 K értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 968.500 K értékű új biztosítási kötvény állított ki. Biztosítási összegek fejében 146.932 K 52 f fizetett ki. 1913 január 1-től május 31-ig bezárólag 6.189.200 K értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 5.015.000 K értékű új biztosítási kötvény állított ki. Biztosítási összegek fejében a folyó évben 769.559 K 64 f és az intézet fennállása óta 21.194.853 K 66 f fizetett ki. Ezen intézet az élet- és gyermekbiztosítás minden nemével foglalkozik, a legelőnyösebb feltételek mellett.

HETI POSTA.

Szabadka. F. Kiss József három hét óta a Bécs melletti Purkersdorfban van. A levelet nem küldték utána, mert távolléte alatt nem avatkozik a szerkesztés dolgaiba.

Junius. A verset kiadjuk. A prózát félretettük. Kifcga-sainkat a legközelebbi találkozásnál mondjuk meg.

Baja. F. A törekvés szép, de hol az önállóság? Ilyen verseket már félszázad előtt irtak, de már akkor azt mondták róluk, hogy csupa utánérzés.

Ujpest. Fáradjon fel a szerkesztőségbe. Szeretnénk a további munkálkodás ügyében utbaigazítást adni.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JOZSEF.

TRENCSENTEPLIC

kénes hő- források és iszapfürdők csúsz, kősz-
vény, ischias, neuralgia, bőrbaj stb. ellen. Ki-
tűnő klíma, komfort és kényelem. Előidéyben lakás,
teljes ellátás, gyógy- napi 8 korona
fürdő vagy iszap ...
Budapesttől 4 óra. Prospektust küld: a fürdőigazgatóság

**E
G
O**

szénsavas
pipere BOTAN
üdit, szépit, fiatalít.

1 levél :
30 fillér
1 doboz :
1 korona

Szeplőt, pattanást, mitesszert, bőrvörösséget a legrövidebb idő alatt elmulaszt. Bársonysima, rózsás, üde, bájos arczzint ad. A mosdóvizet azonnal puhává teszi.

Mindenütt kapható!

Ügyeljen a védjegyre!

EGO pipere-boraxszappan

K 1.-

EGO pipere-boraxcrém

K 1.50

Főraktár: KISS LÁSZLÓ drogériája

Budapesten, VIII. kerület, Baross-utca 81

Mindent kipróbálni!

Még
a maláta-
kávét is — ha ilyet
használnak — próbáljuk
ki. Más készítményekkel való
összehasonlítás céljából kérjen
bármelyik fiókjelöltünkben
maláta - kávéból
ingyen kóstó-
lópró-
bát.

MEINL GYULA kávébehozatali r. t.

A leányok elősze- "BERSON"

sarkot viselnek cipőjükön!

"BERSON" a legjobb márka valamennyi gummisarok között

Czipészétől határozot- "BERSON" gummisarkot kérje arany
tan az új dobozban!!

BERSON-MŰVEK, BUDAPEST, VII. KERÜLET.

CZIPŐK

Elsőrangú angol varrott férfi és női. Egységárak: K 16.50, 20.50.

Zsuffa utóda FÜREDI ÁDÁM Budapest

IV., Egyetem-utca 3. sz. (a hazai takarékpénztárral szemben)

Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Telefon 94—07.